

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Zajištění a utvrzení dluhů

Předkládá: Bc. Edita Pechová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Kristýna Spurná

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Zajištění a utvrzení dluhů“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni, dne Podpis

Ráda bych poděkovala paní JUDr. Kristýně Spurné za odborné vedení mé diplomové práce, za cenné rady, návrhy, za trpělivost, vstřícnost a ochotu, kterou mi poskytla.

Obsah

Úvod	1
1 Obecná ustanovení	3
1.1 Historie závazkového práva	3
1.1.1 Řím	3
1.1.2 České země	4
1.2 Pojmy závazkového práva	7
1.2.1 Závazkové právo	7
1.2.2 Závazek	9
1.2.3 Společné závazky	15
1.3 Hlavní zásady závazkového práva	16
1.3.1 Zásada smluvní svobody stran	16
1.3.2 Zásada pacta sunt servanda	17
1.3.3 Zásada dobré víry	17
1.3.4 Zásada nemo turpitudinem suam allegare potest	18
1.3.5 Zásada dobrých mravů	18
1.3.6 Ochrana slabší strany	18
2 Instituty zajištění a utvrzení dluhů	20
2.1 Zajištění dluhu	20
2.1.1 Pojem	20
2.1.2 Funkce	21
2.1.3 Dělení	21
2.1.4 Jistota	23
2.1.5 Ručení	23
2.1.6 Finanční záruka	26
2.1.7 Zajišťovací převod práva	28
2.1.8 Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů	29
2.1.9 Zástavní právo	30
2.1.10 Podzástavní právo	33
2.1.11 Zadržovací právo	34
2.1.12 Závdavek	35
2.1.13 Kauce	36
2.1.14 Zajištění závazků postoupením pohledávky	36
2.1.15 Postoupení smlouvy	36
2.1.16 Výhrada vlastnictví	37
2.2 Utvrzení dluhu	37
2.2.1 Pojem	37
2.2.2 Funkce	38

2.2.3	Dělení	38
2.2.4	Smluvní pokuta.....	39
2.2.5	Uznání dluhu.....	45
2.2.6	Směnka vlastní.....	48
3	Závěr	51
4	Resume	53
5	Přehled pramenů	54
5.1	Literatura	54
5.2	Právní předpisy	56
5.3	Judikatura	56
5.4	Internetové zdroje	58

Seznam použitých zkratek

ABGB	Patent císaře Františka I. č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský pro dědičné německé země spojené v rakouské monarchii, ve znění k 1. 6. 1811
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník)
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1991 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZO	Zák. č. 946/1811 ř. z., obecný zákoník občanský, ve znění k 31.12.1950
NOZ	Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	Zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zák. č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZSŠ	Zák. č. 191/1950 Sb., Zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů
ZOK	Zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů
ZP	Zák. č. 262/2006 Sb., Zákon zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
v.o.s.	veřejná obchodní společnost
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
k.s.	komanditní společnost

Úvod

Téma diplomové práce *Zajištění a utvrzení dluhů* jsem si zvolila z důvodu jeho aktuálnosti a užitečnosti v běžném životě a také proto, že se s touto problematikou denně setkávám při práci v advokátní kanceláři. Intenzivně proto vnímám, jak snadno se každý může dostat do situace, kdy bude stát na jednom či druhém konci barikády, tedy jako dlužník nebo věřitel, ručitel, zástavce nebo pouze zaměstnavatel dlužníka, který svému zaměstnanci sráží mzdu. Domnívám se, že by bylo pro každého přínosné, kdyby do mé práce nahlédl a porozuměl této problematice.

Ráda bych se vyvarovala pouhému kopírování zákonných znění a přinesla tak do práce i část své praxe. I kdyby měla tato práce posloužit jen jako učební materiál, nebyla zpracována nadarmo.

Při zkoumání a rozboru právní úpravy je potřeba vnímat toto téma také v širších souvislostech, včetně zohlednění zásad a základních principů, z nichž vychází nový soukromoprávní kodex.

Práce přináší obecný pohled na zkoumanou problematiku a nastiňuje nejčastější konflikty v nové právní úpravě. Nevyhýbá se ani úvahám nad méně řešenými problémy, které nová právní úprava přinesla.

Diplomová práce se skládá z obecné části, ve které se budu zabývat stručnou historií a vnikem současné právní úpravy. Vysvětluji zde také základní pojmy, jež nás budou provázet celým textem mé práce. Značná pozornost věnována obecným otázkám závazkového práva, které se mohou nějakým způsobem dotýkat sjednávání a výkonu zajištění a utvrzení dluhu.

V hlavní části nazvané „Instituty zajištění a utvrzení dluhů,“ která je systematicky rozdělena do dvou podkapitol, podrobně rozebírám jednotlivé instituty a zaměřuji se na nejčastější otázky a nejasnosti, které při výkladu tohoto tématu vznikají.

V podkapitole zajištění dluhu je pozornost věnována jistotě, ručení, finanční záruce, zajišťovacímu převodu práva, dohodám o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů, závdavku, právu zástavnímu, podzástavnímu a zadržovacímu. Na konci této podkapitoly je upraveno také několik způsobů zajištění, se kterými se setkáváme méně často a nejsou zákonem přímo

upraveny jako zajišťovací instituty. Jedná se o zajištění závazků postoupením pohledávky, postoupení smlouvy a výhrada vlastnictví.

Zařazeny jsou též části týkající se utvrzení dluhu a to uznáním dluhu, smluvní pokutou a směnkou vlastní.

Zdrojem pro mou práci byla především odborná literatura, zákony a judikatura České republiky.

1 Obecná ustanovení

Nový občanský zákoník (NOZ), zákon 89/2012 Sb., přinesl mnoho změn téměř do všech oblastí soukromého práva a není tomu jinak i u práva závazkového. V této kapitole bych se ráda zabývala historií závazkového práva a stěžejními pojmy, které je nezbytné vymežit pro celistvost celé práce.

1.1 Historie závazkového práva

1.1.1 Řím

Základy závazkového práva vznikají v nejstarší době starověkého Říma, kdy byly překonány první formy naturálního hospodářství, směna a obchodování se statky se stalo častým jevem a bylo potřeba tyto vztahy nějakým způsobem regulovat. Největší rozvoj však nastává o něco později se společenským a hospodářským vývojem. Práva obligační jsou svou podstatou a povahou pouze práva relativní, nepůsobí tedy jako práva věcná proti všem, ale pouze proti některým lidem.¹

Závazkové právo prošlo velice dlouhým vývojem, a ačkoli se římským právníkům nepodařilo vytvořit ucelený systém závazkového práva, základní pojmy z tohoto právního odvětví používáme dodnes.²

Při žalobě na uplatnění závazkového práva bylo nezbytné znát a řádně označit povinného, který musí se žalobcem a soudním magistrátem spolupracovat od samého počátku a bez jeho osoby by řízení bylo nemyslitelné. Žaloby z tohoto důvodu byly označeny jako žaloby proti osobě neboli žaloby osobní.³ Ke vzniku právních povinností, ze kterých žaloba pramenila, vedly dva hlavní důvody.

Prvním z nich bylo protiprávní jednání. V takovém případě jeden subjekt způsobil druhému újmu a vznikla mu proto povinnost tuto újmu odčinit. Vznikl proto závazek z deliktu.⁴

¹ KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Dot. 2. dopl. a přeprac. vyd. (C.H. Beck dot. 1. vyd.). Praha: C.H. Beck, 1997. str. 211.

² Především pojem obligace, neboli závazek, dlužník (debitor) nebo věřitel (creditor) pocházejí z doby justiniánského práva.

³ actiones in personam

⁴ obligationes ex delicto

Druhým důvodem byla dohoda mezi subjekty, kdy se první subjekt dohodl s druhým na vzájemném plnění a vznikla mu tak povinnost předmětné plnění poskytnout. Tímto způsobem vznikl závazek ze smlouvy.⁵

Římské právo chápe závazek (obligaci) jako oprávnění uspokojit se z majetku někoho jiného, pokud ten nesplní svou povinnost. Z počátku bylo dokonce možné vykonat na osobě, která nesplnila povinnost a neměla žádný majetek krevní mstu, prodat ji do otroctví nebo uvěznit.

Až postupem času a s rozvojem civilizace bylo zapotřebí souhlasu veřejného orgánu a od fyzického potrestání se upustilo. Často bylo pak uspokojení věřitele velice nejisté a těžko proveditelné, neboť dlužník žádný majetek nevladl. Vzniká zde proto potřeba najít nový způsob, jak pohledávku zajistit a posílit tak postavení věřitele.

Mezi nejstarší způsoby zajištění závazku můžeme zařadit osobní a věcnou záruku.

1.1.1.1 Osobní záruka

Osobní záruka posiluje postavení věřitele tím, že záruku může poskytnout nejen sám dlužník prostřednictvím závazku, konvenční pokuty nebo přetorského slibu, ale také nově přistoupiší subjekt závazkového vztahu formou dlužnické solidarity a rukojemství.

1.1.1.2 Věcná záruka

Věcná záruka zajišťuje pohledávku tím, že dlužník poskytne věřiteli na počátku závazkového vztahu určitou věc do zástavy, aby se na ní mohl uspokojit v případě nesplnění dlužnickovy povinnosti. Postavení věřitele je tímto způsobem posíleno a ten se nemusí obávat zhoršení hospodářské situace, neboť má jistotu, že bude uspokojen.

1.1.2 České země

Tak, jako tomu bylo ve starověkém Římě, i na našem území byl vývoj práva spojen s vývojem společnosti, hospodářstvím a myšlením.

⁵ obligationes ex contractu

1.1.2.1 První pravidla závazkového práva

Zásadní změny nastávají v době feudalismu, kdy se rozvíjela směna, obchod i řemesla. Závazkové právo se vyvíjelo a upravovalo odlišně v jednotlivých společenských vrstvách. Vznikaly trhové, kupní, darovací i nájemní smlouvy, smlouvy o půjčce a jiné.

Základním prvkem závazkového práva byl v této době slib,⁶ ať už ústní nebo posléze písemný, který byl hojně využíván napříč společnostmi z důvodu své univerzálnosti a jednoduchosti. Podstatná byla pouze svobodná vůle projevu, bez níž by byl neplatný. Institut půjčky nebyl zprvu příliš častý, neboť v době naturálního hospodářství ho nebylo potřeba, posléze byly půjčky s úroky označovány v kanonickém právu za lichvu a úvěry tak mohli legálně poskytovat pouze Židé. V 16. století byly půjčky povoleny a byla stanovena maximální úroková míra.

Vývoj ručení za závazky probíhal zprvu obdobně, jako tomu bylo v právu římském, zotročením nebo uvězněním dlužníka. Ručení ctí a vírou, kdy při neplnění závazku mohl být dlužník věřitelem haněn a označován za bezectného jak ústně, tak prostřednictvím *lacích listů*, bylo pro mnohé vysokým trestem. Dalším ze způsobů ručení bylo tzv. rukojemství, kdy se mohl věřitel dožadovat od ručitele plnění za dlužníka, nebo ručení majetkem. V takovém případě zastavil dlužník část svého nemovitého majetku nebo hodnotnou movitou věc a věřitel se na takovéto zástavě mohl uspokojit.⁷

1.1.2.2 Pokusy o jednotnou kodifikaci

Postupem času bylo nevyhnutelné sjednotit právní úpravu do jednoho celistvého předpisu pro celé naše území. Po krušných začátcích a marných pokusech o vytvoření jednotné kodifikace, bylo na základě rozhodnutí Marie Terezie rozděleno právo na soukromé a veřejné a roku 1766 zpracována rozsáhlá kodifikace soukromého práva s názvem *Codex Theresianus*, která nevěžla nikdy v platnost, byla po mnoho let opakovaně přepracována a

⁶ označovány také jako *promissum*

⁷ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010. Student (Leges).

napomohla k vytvoření **Všeobecného občanského zákoníku**⁸ účinného pro celé rakouské císařství od roku 1812.⁹

Není pochyb o tom, že se jedná o velice zásadní a přelomový kodex soukromého práva, který položil základy pro novodobé soukromé právo a byl na našem území platný až do roku 1950.

ABGB, který vychází z římského práva, je složen z Úvodu a třech dílů. Díl první se zabývá osobními právy, druhý díl právy k věcem a poslední díl obsahuje společná obecná ustanovení pro předchozí dva díly. Jednotlivé instituty závazkového práva nalezneme ve druhém díle, ostatní obecná ustanovení především pak v díle třetím, který je dále členěn do čtyř hlav pojednávajících o utvrzení práv a závazků, o změně práv a závazků, o zrušení práv a závazků a v poslední řadě o promlčení a vydržení.

ABGB rozlišuje dva způsoby zajištění a utvrzení závazků- *závazek třetího za dlužníka a zastavení*.¹⁰ Závazek třetího lze realizovat dvěma způsoby. První možností je přistoupení třetí osoby jako spoludlužníka a vznikem společenství spoludlužníků, druhou možností je přistoupení třetí osoby jako rukojmého, který zastoupí dlužníka v případě jeho platební neschopnosti. Zajištění závazku zástavní smlouvou sloužilo ke zřízení zástavy movité či nemovité věci, kterou věřitel opatruje a navrátí ji dlužníku, až bude uspokojena jeho pohledávka.¹¹

1.1.2.3 Novodobé závazkové právo

Spolu s novým socialistickým státem vznikla potřeba nové právní úpravy soukromého práva tak, aby vyhovovala zájmům dělnické třídy a byla sjednocena pro celé území Československa. Vznikl proto velice rychle nový občanský zákoník s účinností od roku 1951,¹² který byl jednoduššího a řekněme i lidovějšího vzezření.

Závazková práva a jejich instituty, která byla systematicky upravena v části čtvrté, převzal zákoník od svého předchůdce.

⁸ nazývaného též ABGB- Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie

⁹ SCHELLE, K.; TAUCHEN, J. Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2012, s. 15 – 16.

¹⁰ § 1343 zákona č. 946/1811 Sb. Všeobecný občanský zákoník

¹¹ §1343 - 1368 zákona č. 946/1811 Sb. Všeobecný občanský zákoník

¹² Zákon č. 141/1950 Sb. Občanský zákoník

V duchu nové Československé ústavy z roku 1960 bylo nezbytné sepsat také novou kodifikaci občanského práva, která by lépe odpovídala nově nastavené ideologii komunismu. Tak mohl vzniknout Občanský zákoník (OZ)¹³ z roku 1964.

Nový zákoník pojem závazkové právo nepoužíval, alternativu pro odvětví závazkových vztahů můžeme spatřit v osobním užívání a službách, které se staly dominantními pojmy této části namísto smluv. Nově také byly upraveny dohody o srážkách ze mzdy nebo uložení věcí do notářské úschovy. Zákon byl několikrát novelizován, transformován a přizpůsoben porevolučním změnám.

Ani poslední novela z roku 1991 však nezabránila snahám o vytvoření nové komplexní kodifikace na úrovni ostatních evropských zákoníků a dala tak možnost vzniku současného Nového občanského zákoníku účinného od 1. ledna 2014.

1.2 Pojmy závazkového práva

Vzhledem k zásadnosti a komplexnosti práce si zde dovoluji postupně vymezit základní pojmy od obecných ke konkrétním, jednotlivé instituty a pravidla závazkového práva, která jsou důležitá pro rozbor tohoto tématu a budou nás provázet celým textem mé práce.

Jedná se o pojmy závazkové právo, závazek, subjekty závazku, kterými jsou především věřitel a dlužník, obsah a předmět závazku, vznik a zánik závazku a společné závazky.

1.2.1 Závazkové právo

Závazkové neboli obligační právo lze charakterizovat jako objektivní právo upravující vztahy mezi věřiteli a dlužníky. Hovoříme tak především o části občanského (resp. soukromého práva), kterou tvoří soubor právních norem týkající se závazků.

Závazkové právo řadíme mezi tzv. relativní majetková práva, tedy práva týkající se majetku, avšak působící vůči konkrétním osobám. Zatímco úprava absolutních práv je ze zásady kogentní, to znamená, že se od jejich

¹³ Zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník

zákoně úpravy mohou strany odchýlit vlastním ujednáním, jen pokud to zákon připouští,¹⁴ u relativních majetkových práv platí zásada opačná, dispozitivní, tedy že se strany mohou svým ujednáním odchýlit vždy, pokud zákon výslovně nestanoví, že se k takovému odchýlnému ustanovení nepřihlíží.

Nový občanský zákoník podstatným způsobem zasáhl do úpravy závazkových právních vztahů. Zákon dává prostor pro použití **analogie**, tzv. mezer v právu. Pokud není možné rozhodnout se podle výslovného ustanovení, posoudí se případ podle ustanovení, které se týká právního případu co do obsahu a účelu posuzovanému případu nejbližšího. Není-li takové ustanovení, má se případ posoudit podle principů spravedlnosti a zásad, na nichž NOZ spočívá, tak, aby se dospělo, se zřetelem k zvyklostem soukromého života a s přihlédnutím ke stavu právní nauky i ustálené rozhodovací praxe, k dobrému uspořádání práv a povinností.

V případě výkladu se použije nejprve jazykový výklad, pak systematický a nakonec historický (vlastní úmysl zákonodárce). Zejména výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění.

Úpravu závazkového práva nalezneme ve čtvrté části NOZ pojmenované *Relativní majetková práva*. Čtvrtá část je členěna do čtyř hlav. Úvodní první hlavu můžeme považovat za obecná ustanovení závazkového práva, hlava druhá se věnuje závazkům z právních jednání, třetí hlava upravuje majetkovou a nemajetkovou újmu a poslední, čtvrtá hlava, se zabývá závazky z jiných právních důvodů.

Občanský zákoník rozlišuje zajištění dluhů prostřednictvím zástavy, zadržovacího práva, závdavku, ručením, finanční zárukou, zajišťovacím převodem a dohodou o srážkách ze mzdy a dále jejich utvrzení uznáním dluhu, ujednáním smluvní pokuty nebo využitím směnky.

Zajištění a utvrzení v soukromém právu představují instrumenty sloužící především jako určité zabezpečení, působící proti selhání povinného subjektu ohledně řádného splnění jeho smluvních či mimosmluvních

¹⁴ §978 NOZ

povinností, a obecně jde o právní prostředky, které splnění povinností zavázaného činí pravděpodobnější.

1.2.2 Závazek

Definici závazku nalezneme v § 1721 NOZ. Ze závazku neboli obligace má věřitel (osoba oprávněná) vůči dlužníku (osobě povinné) právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit. Tento vztah je upraven právem, a proto je jeho obsah za právem stanovených podmínek vynutitelný a chráněný.

Závazkem (v právním slova smyslu) tedy rozumíme pouze právní vztah. Povinnost, která ze závazku plyne, zákon výslovně označuje jako dluh.

1.2.2.1 Subjekty závazku

Tak jako každý právní vztah má i ten závazkový obligátní prvky. U závazkového právního vztahu můžeme subjektem označit jakoukoli fyzickou či právnickou osobu, stát nebo jinou osobu, která je nadaná právní osobností občanského práva.

Základními subjekty závazkového právního vztahu jsou již výše zmíněný dlužník a věřitel.

Dlužník je ze závazkového právního vztahu povinný k plnění vůči věřiteli. Věřitelem je osoba, která je oprávněna plnění od dlužníka požadovat. Je-li na jedné straně více povinných nebo oprávněných subjektů, označujeme tyto právní vztahy jako společné.

1.2.2.2 Předmět závazku

Předmětem závazku je určité konkrétní plnění. Může to být například činnost, práce, služba, chování ohledně nějaké věci nebo další, *spočívající především v povinnosti dlužníka či právu věřitele od dlužníka požadovat plnění v podobě dare (dát), facere (konat), omittere (nekonat) a pati (strpět).*¹⁵

¹⁵ RABAN, Přemysl et al. Občanské právo hmotné. Závazkové právo. Brno: Václav Klemm- Vydavatelství a nakladatelství, 2014, str. 20.

1.2.2.3 Obsah závazku

Obsahem závazkového vztahu jsou subjektivní práva a povinnosti, která zároveň tento právní vztah tvoří. Jedná se o pravidla chování subjektů při plnění povinností. Subjekty jsou povinny tato práva dodržovat a právní vztah nenarušovat. Práva a povinnosti působí *inter partes*, jsou tedy závazná pouze pro zúčastněné strany, a tvoří je soustava obecně závazných norem a dále také vlastní pravidla, která si strany určila při vzniku závazku a byla odsouhlasena při vzniku závazku.

Vzniku a trvání závazku nebrání, není-li vyjádřen důvod, na jehož základě má dlužník povinnost plnit. Věřitel je však povinen prokázat důvod (kauzu) závazku, vyjma (abstraktních) závazků z cenných papírů.

NOZ upravuje institut neúměrného zkrácení (*laesio enormis*), který odráží zásadu ekvivalence v tom smyslu, že plnění i protiplnění nemají být v příkrém rozporu a že mají odpovídat zásadám spravedlnosti. Je-li v případě sjednaného vzájemného plnění samotné plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla strana druhá, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena.

Úprava se nepoužije v případě, že se nepoměr plnění a protiplnění zakládá na skutečnosti, o níž strana, která výhodu získala při uzavření smlouvy nevěděla, vědět nemusela, a ani v případě, kdy riziko ztráty nebo naděje na zisk nutně provází povahu obligace (sázka a hra) nebo když si tyto aspekty závazku strany nutně musely uvědomit nebo je samy chtěly. Toto pravidlo se také neuplatní vůči podnikatelům.

Obdobná je úprava lichvy, která za neplatnou považuje tu smlouvu, při jejímž uzavírání bylo zneužito tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a kdy smluvní strana dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je ve vzájemném plnění v hrubém nepoměru.

NOZ poskytuje zvláštní úpravu smlouvám uzavíraným adhezním způsobem. To se týká smluv, jejichž základní podmínky byly určeny jednou ze smluvních stran nebo podle jejích pokynů, aniž slabší strana měla skutečnou příležitost obsah těchto základních podmínek ovlivnit. Odkaz na podmínky

uvedené mimo vlastní text smlouvy je platný, jen pokud byla slabší smluvní strana s významem tohoto odkazu seznámena nebo prokáže-li se, že význam tohoto odkazu musela znát.

V případě nečitelných nebo nesrozumitelných doložek zákon podmiňuje platnost vůči slabší straně tím, že doložka nepůsobí této straně újmu nebo je-li prokázáno, že význam této doložky byl slabší straně vysvětlen. Neplatnosti jsou v těchto případech stíženy i pro slabší smluvní stranu zvláště nevýhodné doložky.

Výše úroků může být mezi stranami ve všech případech sjednána, pokud není, použije se výše stanovená právním předpisem, pokud není stanovena ani takto, použije se výše úroků požadovaná za úvěry, které poskytují banky v místě bydliště nebo sídla dlužníka v době uzavření smlouvy.

Není-li ujednána doba placení úroků, platí se úroky s jistinou, a je-li jistina splatná později než za rok, platí se úroky ročně pozadu. V případě, že věřitel bez rozumného důvodu otálí s uplatněním práva na zaplacení dluhu tak, že úroky činí tolik co jistina, pozbývá právo požadovat další úroky. Ode dne, kdy uplatnil právo u soudu, mu však další úroky náleží. Zákon stanoví i možnost sjednat úroky z úroků.

1.2.2.4 Vznik závazku

Strany projevují vůli zřídit mezi sebou závazek smlouvou, která vzniká v okamžiku, kdy si strany ujednaly její obsah. Ohledně vyjádření zásady autonomie vůle a smluvní svobody v případě, kdy není ujednána určitá podstatná smluvní náležitost, zvolil zákonodárce cestu, kdy je třeba respektovat projevenou vůli stran, pokud lze předpokládat, že by smlouvu uzavřely i bez takové náležitosti – to ovšem neplatí v případě, kdy jedna ze stran dala již při uzavírání smlouvy najevo, že dosažení shody o určité náležitosti je předpokladem uzavření smlouvy, poté ostatní ujednání o ostatních náležitostech strany nezavazuje.

V okamžiku, kdy dospěje jednání o smlouvě tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné a jedna ze stran, přes důvodné očekávání druhé strany bez spravedlivého důvodu, jednání o uzavření smlouvy ukončí, odpovídá tato druhé straně za škodu, nejvýše však v rozsahu, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.

Dnes legislativně používaný termín návrh na uzavření smlouvy (návrh) se v NOZ nahrazuje legislativní zkratkou **nabídka**. Právní jednání směřující k uzavření smlouvy je nabídkou, pokud obsahuje podstatné náležitosti smlouvy tak, aby smlouva mohla být uzavřena jeho jednoduchým a nepodmíněným přijetím, a pokud z něho plyne vůle navrhovatele být smlouvou vázán, bude-li nabídka přijata.

Stranám je umožněno ve smlouvě určit, že se jejich práva a povinnosti budou řídit obchodními podmínkami, na něž odkáží. Odlišují se však případy podnikatelského styku od případů ostatních. Pokud se nejedná o podnikatelský vztah, je zapotřebí, aby takové podmínky byly k nabídce přiloženy nebo aby akceptant prohlásil, že tyto podmínky zná.

Uzavírá-li strana v běžném obchodním styku s větším počtem osob smlouvy zavazující dlouhodobě k opětovným plněním stejného druhu s odkazem na obchodní podmínky, lze si ujednat, že strana může obchodní podmínky v přiměřeném rozsahu změnit. Je však zapotřebí, aby druhá strana měla právo změny odmítnout a závazek z toho důvodu vypovědět.

Ustanovení vylučující odpovědnost strany za splnění určitých povinností ze smlouvy, nejasná ustanovení, ustanovení vyjádřených drobným či špatně čitelným písmem, pokud doplňují obsah smlouvy způsobem, který druhá strana nemohla rozumně očekávat, je neúčinné, nepřijala-li je tato strana výslovně.

Pro smlouvy je zachována zásada bezformálnosti, každý může k právnímu jednání zvolit libovolnou formu, ledaže je v této svobodě omezen zákonem nebo ujednáním s druhou stranou. Písemná forma závazku musí být zachována, vyžaduje-li to alespoň jedna ze smluvních stran. NOZ přejímá původní obchodněprávní úpravu, podle které se pro ujednání o změně nebo zrušení smlouvy uzavřené v písemné formě vyžaduje písemná forma, jen bylo-li to ujednáno.

Ohledně platnosti smlouvy z hlediska oprávnění strany nakládat s předmětem závazkového vztahu NOZ stanovil, že sama skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává. Tím dochází k odklonu od judikatury Nejvyššího soudu ČR, který takovéto smlouvy

kvalifikoval většinou jako absolutně neplatné pro právní nemožnost plnění. Dále je stanoveno, že poskytne-li strana postupně uzavřenými smlouvami různým osobám právo užívat tutéž věc v tutéž dobu, nabývá takové právo osoba, které převodce poskytl věc k užívání nejdříve.

Jako protipól ke smlouvě ve prospěch třetí osoby zákonodárce vymezil i smlouvu k tíži třetího. Touto smlouvou se jedna strana může zavázat zajistit pro druhou stranu přimluvení se u třetí osoby, aby tato poskytla ujednané plnění. Pokud se zaváže k tomu, že třetí osoba splní, co bylo ujednáno, nahradí škodu, kterou věřitel utrpí, pokud ke splnění nedojde.

1.2.2.5 Zánik závazku

Obecně lze říci, že závazek zaniká současným zánikem všech práv a povinností, tedy pohledávek a dluhů nebo zánikem posledního dluhu a poslední pohledávky. Vždy je proto nezbytné posoudit, zda využívaný institut povede k zániku celého závazku, nebo dojde pouze k zániku konkrétního dluhu a pohledávky. NOZ obsahuje obecnou úpravu zániku závazků v ustanovení § 1908 - § 2012.

V této souvislosti můžeme rozlišit několik způsobů zániku závazku. První možností je **zánik závazku uspokojením pohledávky věřitele** nebo **zánik závazku bez uspokojení věřitele**.

1.2.2.5.1 Zánik závazku uspokojením pohledávky

K uspokojení pohledávky dochází především splněním dluhu či instituty nahrazujícími splnění.

Splnění dluhu (soluce) je základním způsobem splnění závazku, kdy dlužník svým jednáním směřuje k naplnění zájmů věřitele a poskytuje to plnění, které je předmětem závazku. Předpokladem zániku závazku splněním je existence platného právního důvodu závazku. V případě, že by právní důvod neexistoval, jednalo by se o bezdůvodné obohacení. Dlužník má právo od věřitele požadovat kvitanci, tedy potvrzení o splnění dluhu.

Složení plnění do soudní úschovy, označované také jako náhradní splnění se využívá v případech, kdy dlužník nemůže vyrovnat splatnou věřitelovu pohledávku z příčin, které se vyskytly na straně věřitele. Jedná se např. o situace, kdy je věřitel neznámý nebo nepřítomný, bezdůvodně odmítl

přijmout plnění nebo je dlužník nikoli svou vinou v nejistotě, kdo je věřitelem. Zákon proto dává dlužníkovi možnost zprostit se dluhu náhradním splněním.

Ujednaly-li si strany možnost zrušení závazku **zaplacením odstupného**, může jedna z nich této možnosti využít a závazek tímto zrušit, jako by tomu bylo při odstoupení od smlouvy. Práva však nelze využít v situaci, kdy strana byť jen částečně přijala plnění strany druhé, nebo by sama plnila.

Strany mají možnost ujednat si **zánik závazku dohodou**, tedy dvoustranným právním jednáním, aniž by došlo k nahrazení závazku závazkem novým. Při takovém ujednání je nezbytné zachovat minimálně stejnou formu, jako při vzniku závazku a stejně tak musí být ujednány veškeré důsledky, které ze zániku plynou.

Splynutí, které také systematicky spadá mezi jiné způsoby zániku závazků je upraveno v § 1993 NOZ. Splyne-li jakýmkoli způsobem právo s povinností v jedné osobě, zaniknou právo i povinnost, nestanoví-li zákon jinak. Nikdo tak nemůže být sám sobě zároveň dlužníkem a věřitelem.

Započtení dluhu, někdy také označováno jako kompenzace, definuje NOZ v ustanovení § 1982 a násl. Mají-li strany vůči sobě vzájemné pohledávky s plněním stejného druhu, které jsou uplatnitelné před soudem, může každá ze stran učinit vůči té druhé projev vůle směřující k započtení. Započítávané pohledávky zaniknou v rozsahu, v jakém se vzájemně kryjí.

1.2.2.5.2 Zánik závazku bez uspokojení pohledávky

Bez uspokojení pohledávky věřitele může dluh zaniknout pouze v případě, pokud to zákon připouští.

K zániku závazku **prominutím dluhu** dochází na základě jednostranného právního jednání věřitele. Souhlas dlužníka není nezbytný, pokud však s prominutím dlužník výslovně nesouhlasí nebo plní dál, k zániku závazku nedochází. Forma prominutí by měla být minimálně stejná jako forma, v níž byl smluven původní závazek

Závazek zaniká bez uspokojení pohledávky věřitele **odstoupením od smlouvy**, tedy jednostranným právním jednáním adresovaným a doručeným druhé smluvní straně. Odstoupení představuje prolomení zásady *pacta sunt*

servanda, smlouvy mají být dodržovány, a proto musí být taková možnost předem sjednána nebo stanovena právním předpisem.

Závazek je možné **vypovědět** jednostranným právním jednáním, ujednali-li si tuto možnost smluvní strany nebo stanovil-li tak zákon. Rozdíl mezi výpovědí a odstoupením spatřujeme v době účinnosti. Zatímco odvoláním nastávají účinky *ex tunc* (se zpětnou platností, jako by nikdy neexistovalo), u výpovědi nastávají *ex nunc* (od nynějška, bez zpětné platnosti). Pokud je závazek vypovězen, zaniká teprve uplynutím výpovědní doby.

Běh času může mít vliv na zánik závazku jen v případě probíhajících nebo opakujících se činností. Může proto dojít k **uplynutí doby** nebo **prekluze** práva neuplatněného ve stanovené lhůtě (prodlení).

Smrt dlužníka povinnost splnit dluh nezaniká a přechází na dědice, ledaže by jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem. **Smrtí věřitele** právo na splnění závazku nezaniká, pokud nebylo plnění omezeno jen na jeho osobu. Pokud nastane situace, kdy je věřitel/dlužník dědicem zemřelého dlužníka/věřitele, nastává zánik závazku splynutím.

Stane-li se dluh po vzniku závazku nesplnitelným, zaniká závazek pro **nemožností plnění**. Plnění neoznačujeme nemožným v případě, že lze dluh splnit za ztížených podmínek, s pomocí jiné osoby, s většími náklady nebo až po určité době. Nemožnost splnění prokazuje dlužník.

V některých zákonem stanovených případech je zánik závazku vázán i na další právní skutečnosti, např. zánik plné moci je vázán na institut odvolání plné moci upravený v § 448 NOZ. O ukončení závazku rozhoduje ve stanovených případech také soud.

1.2.3 Společné závazky

Společné závazky, taktéž označované jako solidární, tedy ty kdy na straně oprávněné nebo povinné stojí více subjektů, jsou posuzovány obdobně jako společná věc, která se nachází ve spoluvlastnictví.

Postupuje se podle stejných zásad, kdy je každý ze spoludlužníků či spoluvěřitelů oprávněn k účasti na správě společného dluhu nebo společné

pohledávky. O správě rozhodují podle svých podílů většinou hlasů. § 1127 občanského zákoníku nám sděluje, že jsou z právního jednání ohledně pohledávky oprávněni i povinni společně a nerozdílně a mohou si zvolit společného správce.¹⁶

Je-li plnění nedělitelné, může jej věřitel požadovat na kterémkoli z dlužníků, ledaže z povahy závazku plyne, že dluh může být splněn jen společnou činností dlužníků. Dlužníci jsou pak v závislosti na dlužnické solidaritě povinni podle hesla „jeden za všechny, všichni za jednoho“ a věřitel je proto oprávněn požadovat celé plnění nebo jeho libovolnou část na všech spoludlužnících nebo jen na kterémkoli z nich.

Volba spoludlužníka je zcela na uvážení věřitele, který je zároveň povinen od kteréhokoliv spoludlužníka plnění přijmout. Poskytne-li jeden ze spoludlužníků plnění, zanikne povinnost všech spoludlužníků vůči věřiteli.

Věřitel může tedy požadovat po některém ze spoludlužníků více práva, než by odpovídalo jeho podílu. Spoludlužník má ovšem možnost požadovat náhradu plnění od ostatních. Pokud není některý ze spoludlužníků z důvodu insolvence způsobilý takovou náhradu poskytnout, rozvrhne se jeho podíl stejným dílem na ostatní. Ostatním dlužníkům vzniká právo na následné vypořádání vůči dlužníku insolventnímu.

1.3 Hlavní zásady závazkového práva

Hlavní zásady závazkového práva neboli souhrn obecných pravidel, na jejichž základě stojí celé závazkové právo, navazují na ústavní principy a vyjadřují systém hodnot.

1.3.1 Zásada smluvní svobody stran

Zásada smluvní svobody jako projevu autonomie vůle je zaručena LZPS v článku 1 a 2 odstavce 3. NOZ vyjadřuje zásadu smluvní svobody v § 1 odst. 2: *„Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázaná jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.“*

¹⁶

§1134 NOZ

Smluvní svobodou rozumíme svobodu smlouvu uzavřít či neuzavřít, možnost zvolit si smluvní stranu, zvolit si smluvní typ, libovolně si určit obsah a formu smlouvy, stanovit si vzájemná práva a povinnosti a mít možnost smlouvu za předem dohodnutých podmínek také zrušit.

Zásadu podporuje také ustanovení § 580 NOZ věnující se absolutní a relativní neplatnosti právních jednání: *„Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.“*

Tato zásada smí být omezena pouze na základě zákona a to stanovením povinnosti smlouvu uzavřít. Takovouto povinnost označujeme jako zákonnou kontrakční povinnost a setkáme se s ní v případech, kdy je zvláště kladen důraz na ochranu veřejného nebo státem chráněného zájmu jednotlivců. Příkladem může být povinnost uzavřít pojistnou smlouvu u advokáta nebo lékaře.

1.3.2 Zásada pacta sunt servanda

Zásada pacta sunt servanda neboli smlouvy mají být dodržovány je považována za stěžejní zásadu nejen v oblasti soukromého práva.¹⁷ Zásada je stanovena především v § 3 odst. 2 NOZ: *„Daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny,“* ale také ve smluvním právu, především v § 1759, který stanoví, že: *„Smlouva strany zavazuje. Lze ji změnit nebo zrušit jen se souhlasem všech stran, anebo z jiných zákonných důvodů. Vůči jiným osobám smlouva působí jen v případech stanovených v zákoně.“*

1.3.3 Zásada dobré víry

Přímou definici dobré víry zákon nepřináší, její ochrana se však v zákoně vyskytuje opakovaně, např. v § 7 NOZ: *„Má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.“*

Za jednání v dobré víře považujeme takové jednání, kdy je jednající osoba důvodně přesvědčena o oprávněnosti takového jednání. Pokud o neoprávněnosti takového jednání věděla, nebo objektivně ke všem okolnostem vědět měla a mohla, nemohla být v dobré víře.

Nedostatek dobré víry musí být prokázán.

¹⁷ Srovnání např. s článkem 1 odst. 2 Ústavy- Česká republika dodržuje zásady, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.

1.3.4 Zásada nemo turpitudinem suam allegare potest

Zásada nemo turpitudinem suam allegare potest stanovuje, že nikdo nemůže mít prospěch ze své vlastní nepoctivosti resp. z chování, které je v rozporu s dobrými mravy a zákaz zneužití práva.

NOZ tuto zásadu stanovuje v § 6: „Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě. Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního jednání. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.“ A také v § 8 NOZ: „Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.“

1.3.5 Zásada dobrých mravů

Zásadu dobrých mravů stanovuje NOZ v § 2 odst. 3: „Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění.“

Neplatná jsou taktéž právní jednání příčící se dobrým mravům, jakož i právní jednání, která odporují zákonu, jak stanovuje § 580 NOZ. S úpravou dobrých mravů se setkáváme také nepřímo v části čtvrté NOZ upravující relativní majetková práva: „Skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává.“ Takové ujednání je považováno za neplatnost relativní.

1.3.6 Ochrana slabší strany

Zásada ochrany slabší strany patří mezi základní zásady NOZ a prolíná se do celého kodexu.

Zákon ji stanovuje v § 3 odst. 2 písm. c): „nikdo nesmí pro nedostatek věku rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých.“

Aplikací této zásady by měla být v právních vztazích korigována případná nerovnost mezi stranami. Zásada se projevuje výrazným způsobem také v závazkovém právu. Je proto nezbytné určit slabší stranu v každém jednotlivém smluvním vztahu na základě okolností, které vznik vztahu ovlivňovaly. Je podstatné určit, zda vůbec je ve vztahu jedna ze stran slabší a

pokud ano, zda měla možnost ovlivnit obsah smluvního vztahu a zda má dostatečné znalosti a zkušenosti.

S těmito zásadami se setkáme v celém textu práce a bylo proto zapotřebí je podrobněji vymežit. Nyní bych se ráda detailněji zaměřila na jednotlivé instituty zabezpečení pohledávky

2 Instituty zajištění a utvrzení dluhů

V českém právním řádu představují zajištění a utvrzení dluhu prostředky sloužící jako určité zabezpečení věřitele, který se od dlužníka nedočkal řádného splnění smluvních či mimosmluvních povinností. Tyto instrumenty, které umožňují věřiteli uspokojit svou pohledávku jiným způsobem, tak činí splnění povinnosti pravděpodobnější.

Z pohledu věřitele je nejvhodnější zajišťovací a utvrzovací prostředky vzájemně kombinovat a zabezpečit tak svou pohledávku nejvyšším možným způsobem.

2.1 Zajištění dluhu

2.1.1 Pojem

Zajištění dluhu je prostředkem, který má zajišťovací funkci v případě, že je schopen splnění dluhu nahradit. Dává tedy jistotu, že věřitel plnění skutečně obdrží a posiluje právní postavení věřitele vůči dlužníkovi.

Jedná se o relativní majetkový vztah, který umožňuje věřiteli zhojit se na majetku dlužníka či jiné osoby v případě porušení původní závazkové povinnosti. Je založen na principu subsidiarity, na základě kterého nastupuje zajištění teprve tehdy, až když nelze primární (hlavní) závazek splnit. Subsidiarita je považována za nejdůležitější vlastnost zajištění a utvrzení dluhu, neboť zvyšuje pravděpodobnost uspokojení pohledávky.

Zajišťovací závazkové právní vztahy mají akcesorickou povahu, a proto nemohou existovat samostatně. Jsou závislé na základním závazkovém vztahu a vznikají jako sekundární povinnost. Vysvětlení této povahy závazkových vztahů přináší Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí, kde sděluje, že: *„akcesorická povaha zajištění je dána zejména tím, že zajišťovací závazek nemůže vzniknout bez existence zajišťovaného (hlavního) závazku a nemůže bez něj existovat.”*¹⁸

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 33 Odo 1507/2006

2.1.2 Funkce

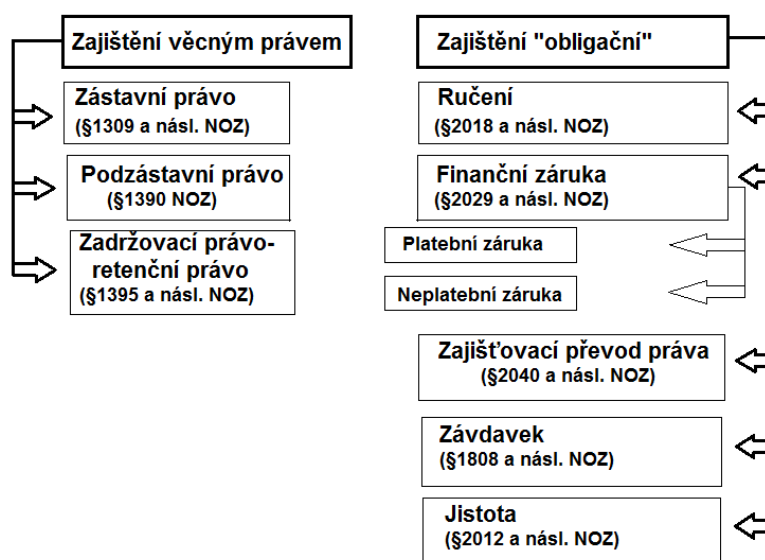
Institut zajištění dluhu má, kromě hlavní, zajišťovací funkce, která motivuje dlužníka splnit svou povinnost řádně a včas, také několik dalších, neméně důležitých. Jedná se např. o funkci **důkazní**, že došlo k uzavření smlouvy, funkci **náhradní reparace**, která slouží k zabezpečení pohledávky přímo z dlužníkovy majetku, nebo majetku třetí osoby. Je typická pro srážky se mzdy a v praxi je využívána především k náhradě nedoplatků na výživném. V některých případech se hovoří také funkci **sankční**, např. ponechání si závdavku.

2.1.3 Dělení

Zajišťovací prostředky můžeme dále dělit podle několika kritérií. Prvním, méně využívaným kritériem je dělení podle toho, kdo závazek zajišťuje, zda **dlužník sám**, kdy příkladem může být např. srážky ze mzdy, nebo zda zajišťuje **jiná osoba, odlišná od dlužníka**, kterou může být např. ručitel.

Druhým, častějším kritériem, je dělení podle toho, čím je závazek zajištěn. Lze proto rozlišit **zajištění věcným právem** a **zajištění relativním - obligačním právem**.

Schéma znázorňující způsoby zajištění dluhu věcným a obligačním právem:

Zdroj dat: RABAN, Přemysl. et al. *Občanské právo hmotné. Závazkové právo*. Brno: Václav Klemm- Vydavatelství a nakladatelství, 2014, s. 73.

2.1.3.1 Zajištění dluhu věcným právem

Vezmeme-li v úvahu definici věcných práv, kterou NOZ vyjadřuje v § 977, můžeme mezi zajištění dluhu věcným právem zařadit zajištění dluhu zástavním, popř. podzástavním právem a zadržovacím právem, neboť úpravu těchto institutů nalezneme v části třetí NOZ, konkrétně v § 1309 až § 1399 NOZ. Jejich společným charakteristickým znakem je jejich vázanost na určitou věc.

Působí proto proti aktuálnímu vlastníku věci, držiteli, popřípadě uživateli této věci bez ohledu na způsob nabytí vlastnického práva od původního vlastníka, jež tento majetek zajištěním zatížil. Věcná práva působí i vně závazku, vůči neomezenému okruhu dalších osob, které jsou povinny zdržet se zásahů do práva a strpět jeho výkon oprávněným.

Nabytím vlastnického práva vstupuje nový vlastník na místo původního a je proto zajištěním vázán stejným způsobem, jako vlastník dřívější. Zajištění věcným právem zaniká zpravidla se zánikem existence věci, dluhu nebo dohodou.¹⁹

2.1.3.2 Zajištění dluhu relativním - obligačním právem

Zatímco věcná práva jsou charakterizována vztahem osoby k věci, jejíž osud sledují, závazková (obligační) práva tvoří věcným právům zrcadlově opačnou kategorii a jsou charakteristická vztahem mezi věřitelem a dlužníkem. Věřitel je tím, kdo má právo požadovat, aby pro něj, nebo pro někoho jiného něco vykonal nebo dal. Dlužník je v tomto ohledu povinen pouze vůči věřiteli, nikoli vůči třetí osobě.

Mezi zajišťovací prostředky řadí NOZ v části čtvrté, dílu osmém **ručení, finanční záruku, zajišťovací převod práva a dohodu o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů**. Ostatními zajišťovacími instituty, stojícími mimo tuto část, jsou **zástavní právo, podzástavní právo, zadržovací právo, závdavek, zajištění závazku postoupení pohledávky, postoupení smlouvy a výhrada vlastnictví**. Zaměřme se nyní detailněji na jednotlivé prostředky.

¹⁹ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné, Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 312s

2.1.4 Jistota

Jistota, dříve označována také jako kauce, je upravena v § 2012 a násl. společně pro všechny zajišťovací a utvrzovací instituty. Jistota není považována za zvláštní způsob zajištění nebo utvrzení dluhu, ale spíše osobní či majetkové zajištění. Zda účastníci závazkového vztahu sjednají ve prospěch některého dluhu zajištění, závisí pouze na jejich ujednání. Jsou ovšem případy, kdy zákon, nebo i předběžná dohoda dlužníka a věřitele dlužníkovi přikazuje k zajištění dluhu, třeba i budoucího, v určitých případech zajištění poskytnout. Takovými případy NOZ označuje termínem *povinnost dát jistotu*.

Jedná se o výši garance, že závazek bude splněn. Dát jistotu je možné nejen věřiteli, ale i třetí osobě, která ji spravuje ve prospěch věřitele. Za dostatečnou jistotu se považuje především zřízení zástavního práva (do určité výše hodnoty), nebo lze uznat dání dostatečné jistoty obstaráním způsobilého ručitele. Za způsobilého se považuje ručitel, který vlastní vhodný majetek a je zde možnost žalovat jej v tuzemsku.

V některých případech zákon výslovně přikazuje složit peněžní jistotu, tedy zástavu, jejíž předmět tvoří peněžní částka. Pro příklad lze uvést požadování jistoty podle § 41 zákona č. 134/2016 Sb. o zadávání veřejných zakázek, nebo dle § 47a zákona č. 279/2003 Sb. o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení.

Takovéto zajištění se v praxi často mylně zaměňuje s kaucí, od které se odlišuje tak, že v případě nedodržení zajištěné povinnosti kauce propadá ve prospěch oprávněného, zatímco z peněžní jistoty se zúčtuje uspokojení oprávněného a případný přebytek se vrátí složiteli.

2.1.5 Ručení

Právní úpravu ručení nalezneme v § 2018 až § 2028 NOZ. Ručení je dvoustranným právním jednáním věřitele a ručitele, jehož obsahem je závazek ručitele uspokojit pohledávku věřitele v případě, že ji neuspokojí sám dlužník. Takovýto závazek, označovaný jako ručitelské prohlášení, musí mít písemnou formu. Odmítne-li věřitel ručitele, nemá pak již právo po něm cokoli žádat. To plyne i z nutného konsenzu, při vzniku dohody o ručení.

2.1.5.1 Ručitel

Ručitelem definujeme osobu, která se písemným prohlášením zavázala věřiteli uspokojit jeho pohledávku za dlužníka v případě, že ji nebude moci uspokojit on sám a dostane se do prodlení. Takovýmto prohlášením může být zajištěna jen část závazku, nebo i širší okruh závazků (více dluhů).

2.1.5.2 Vznik ručení

Zajištění dluhu ručením předpokládá platný dluh dlužníka a lze jej poskytnout i pro dluhy budoucí nebo podmíněné, jakož i za soubor dluhů plynoucích z určitého právního důvodu. Tímto způsobem lze zajistit dluhy peněžité i nepeněžité.

Z ručitelského prohlášení musí být jasně patrné, kdo ručení poskytuje, dále je nezbytná dostatečná specifikace dlužníka, dluhu i věřitele. Je možné ručit pouze za část dluhu, v takovém případě musí být dostatečně určité specifikována část dluhu, za kterou je ručeno.

Ručitelský vztah nemusí nutně vzniknout pouze na základě právního jednání, ale může také vzniknout přímo ze zákona. Takovým způsobem ručí ručitel pouze peněžně, pokud by ručil za nepeněžitou pohledávku, musel by plnit peněžitou pohledávku ve výši, která by příslušela věřiteli při porušení dluhu. Příkladem ručení ze zákona může být např. ručení společníků za dluhy společnosti²⁰ nebo člena voleného orgánu právnické osoby za její dluhy.

2.1.5.3 Akcesorita ručení

Ručitelský závazek je vázaný na existenci a platnost dluhu. Veškeré námítky, které má možnost uplatnit dlužník vůči věřiteli, může vůči věřiteli uplatnit také ručitel. Nemůže se však platně zavázat k vyššímu plnění, než je závazek z podkladového dluhu.

Promítneme-li výše rozvedený princip akcesority do ručení, zjistíme, že i závazek ručitelský je v tomto případě pevně spjat s dluhem a není ho proto možné oddělit od dluhu a samostatně převést. V případě postoupení pohledávky přechází na postupníka oprávnění vyzvat ručitele k plnění z ručitelského závazku pouze tehdy, pokud postupitel ručitele o postoupení pohledávky vyrozuměl, nebo mu ji neprokázal.

²⁰ Více v § 132 ZOK pro s.r.o.; § 95 ZOK pro v.o.s. nebo §118 ZOK pro k.s.

Ručení zaniká spolu se zánikem zajišťovaného dluhu. To neplatí, pokud dluh zanikl pro nemožnost plnění dlužníka a ručitel jej splnit může, nebo pro zánik právnické osoby, která je dlužníkem. Smrtí dlužníka dluh nezaniká, je možné domáhat se svých práv i vůči jeho dědicům.

2.1.5.4 Podmínky plnění

Ručitelský závazek je závazkem subsidiárním, nastává tedy až v případě, kdy nemůže dlužník dostát svým povinnostem a svůj dluh splnit. Teprve následně může věřitel žádat splnění od ručitele.

Obecně je podmínkou pro uspokojení věřitele, aby nejprve dlužníka písemně vyzval k plnění, a dlužník zajišťovaného dluhu v přiměřené lhůtě od výzvy k plnění dluhu tento dluh nesplní.

Výzvy není potřeba, pokud ji nemůže věřitel uskutečnit, nebo je nepochybné, že dlužník svůj dluh nesplní. Tak tomu bude např. v případě, že se dlužník nevyskytuje v místě svého bydliště, nebo v případě úpadku dlužníka.

Pokud ručitel za dlužníka dluh zcela splní, přechází pohledávka z původního dluhu na ručitele včetně zajištění. To je významné v případě insolvence dlužníka, kdy může ručitel přihlásit svou pohledávku jako zajištěnou.

Ručitel má vůči dlužníku právo na náhradu nákladů vzniklých neúspěšným uplatněním námitek, které mu sdělil dlužník.

Před zánikem hlavního závazku zanikne závazek ručitele v těchto případech:

- splněním, nebo pokud bylo po právu odepřeno plnění
- uplynutím doby, na kterou bylo ručení omezeno
- na základě dohody věřitele s ručitelem - věřitel se práva vzdá nebo plnění promine
- splynutím pohledávky z hlavního závazku s povinností v jedné osobě

2.1.6 Finanční záruka

Finanční záruka, označována taktéž jako finanční garance, vychází ze záruky bankovní. Upravuje ji NOZ v § 2029 až § 2039.

2.1.6.1 Vznik záruky

Finanční záruka vzniká prohlášením výstavce v záruční listině o tom, že uspokojí věřitele podle záruční listiny do výše určité peněžní částky, nesplní-li dlužník věřiteli určitý dluh, anebo splní-li se jiné podmínky, které jsou určeny v záruční listině.

Před přijetím NOZ bylo vystavování finančních záruk svěřeno pouze bankám nebo spořitelním a úvěrním družstvům. V současnosti může být výstavcem jakákoli fyzická či právnická osoba, byť bude u bankovních institucí uvedené zajištění poskytováno nejčastěji. Principem finanční záruky je, že výstavce je povinen platit záruku za stanovených podmínek. Její poskytnutí je zásadně za úplatu.

Finanční záruka je zajišťovacím institutem velice blízkým ručení, od kterého se odlišuje neuplatněním principu akcesority a subsidiarity ve vztahu k zajišťovanému dluhu. Jejich smluvnímu ujednání v záruční listině však nic nebrání.

2.1.6.2 Platební a neplatební záruka

Finanční záruku lze užít za dluh peněžitý i nepeněžitý. U peněžité záruky ručí vystavitel za platební závazky dlužníka a lze jí zajistit jakýkoli platební závazek. Půjde nejčastěji o zaplacení nájmu, splátek úvěru apod.

Neplatební záruka je využívána častěji ve světě obchodu. Příkladem můžeme uvést záruku předkládanou ve veřejné soutěži za předloženou nabídku, zaručující následné uzavření smlouvy nebo záruku za splnění závazku zajišťující včasné dokončení díla.

2.1.6.3 Využitelnost

Nespornou výhodou finanční záruky je její univerzálnost a využitelnost na celém světě. Z tohoto důvodu je proto hojně využívána především v zahraničních a mezinárodních obchodních vztazích.

Nejčastějšími situacemi, kdy je tento zajišťovací institut využíván, je záruka za nabídku, za náležité splnění smlouvy, záruka za zaplacení ceny nebo splacení úvěru. V takových případech se využívají podmínky **Mezinárodní obchodní komory v Paříži - Jednotná pravidla pro smluvní záruky**.

2.1.6.4 Obsah finanční záruky

Záruční listina s prohlášením výstavce vyžaduje písemnou formu. Výstavce finanční záruky může vůči věřiteli uplatnit pouze námitky, jejichž uplatnění záruční listina připouští. Nejsou-li ve finanční záruce sjednány námitky, které může banka či jiný poskytovatel záruky uplatňovat vůči věřiteli, je výstavce oprávněn pouze k formálnímu přezkumu věřitelem předložených dokumentů. K tomuto tvrzení se přiklání také Nejvyšší soud.²¹

Finanční zárukou je možné zajistit i dluh budoucí.²² Právo na plnění z finanční záruky je samostatně převoditelné. NOZ oproti předchozí právní úpravě stanovuje možnost samostatného postoupení práva na plnění ze záruky věřitelem. Zákon rozlišuje právo na uplatnění práv ze záruky a právo na plnění z ní. § 2036 NOZ stanovuje, že může věřitel právo na plnění ze záruky postoupit bez stanovení dalších podmínek či omezení. Vždy však záleží na sjednaném znění záruční listiny, neboť zákonné znění tomu samo o sobě nebrání.

2.1.6.5 Další případy finanční záruky

Potvrdí-li finanční záruku jiný výstavce, může věřitel uplatnit právo z finanční záruky vůči kterémukoli z těchto výstavců. Výstavce, který potvrdil finanční záruku a na tomto základě plnil, má právo na náhradu vůči výstavci, který jej o potvrzení finanční záruky požádal.

Poskytli-li výstavce finanční záruku **na žádost jiného výstavce**, má výstavce, který záruku poskytl, vůči žádajícímu výstavci právo na náhradu, pokud z poskytnuté záruky plnil a dodržel podmínky určené v žádosti.

Oznámí-li výstavce další osobě, že jiný výstavce poskytl finanční záruku, nevznikne z toho oznamujícímu výstavci povinnost z finanční záruky. Pokud ale způsobí nesprávným oznámením škodu, nahradí ji.

²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3042/2009

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3088/2008

2.1.7 Zajišťovací převod práva

Zajišťovací převod práva, který je upraven v § 2040 a násl. NOZ, je považován za alternativu k právu zástavnímu. Smlouvou o zajišťovacím převodu práva zajišťuje dlužník nebo třetí osoba dluh tím, že věřiteli dočasně převede své právo. Pokud nebude dohodnuto něco jiného, má se za to, že zajišťovací převod práva je převodem s rozvazovací podmínkou, že dluh bude splněn.

Tento institut je využíván v situacích, kdy není zcela vyhovující využití institutu zástavy. Oproti zástavě, kdy je věřitel při uspokojování se z jistoty povinen zpeněžit věc, upřednostňuje zajišťovací převod práva propadnutí věci. Při převodu práva nemůže nabyvatel s takto nabytým vlastnictvím plně nakládat, neboť nedojde k úplnému převodu vlastnictví.

2.1.7.1 Vznik

Zajišťovací převod práva je uzavírán mezi věřitelem a dlužníkem nebo mezi věřitelem a třetí osobou. Nejčastějším právem, využívaným v tomto zajišťovacím institutu je vlastnické právo k věci, nicméně lze zvolit jakékoli právo, hmotné i nehmotné.

Zajišťovací převod práva vzniká uzavřením smlouvy, u které právní úprava nevyžaduje písemnou formu, může ale vyplývat z charakteru práva, které se převádí. V případě věcí zapsaných ve veřejném seznamu je podmínkou vzniku zajišťovacího převodu práva zápis v tomto seznamu a jeho dočasnost.

2.1.7.2 Obsah

Zajišťovacím převodem práva získá věřitel lepší jistotu a snazší uspokojení, než jaké poskytují jiné způsoby zajištění. Zákon stanoví vyvratitelnou právní domněnku, že zajišťovací převod práva je převodem s rozvazovací podmínkou, že dluh bude splněn. Pokud bude tedy ujednáno jinak, je možné převod učinit jako fiduciární, kdy splněním zajištěného dluhu nedochází k automatickému obnovení práv k objektu převodu u původního subjektu, nýbrž je třeba, aby zajištěný věřitel novým právním jednáním předmět zajištění převedl na jeho původního poskytovatele zpět.

2.1.7.3 Uhrazovací funkce

Pomine-li důvod trvání zajišťovacího převodu práva, umožní věřitel osobě, která zajištění poskytla, výkon práva v předešlém rozsahu. Zároveň jí vydá vše, co z převedeného práva získal nebo co k němu přibylo, proti náhradě nákladů, které v souvislosti s výkonem zajišťovacího převodu práva účelně vynaložil.

Není-li zajištěný dluh splněn, stane se převod práva nepodmíněným a dlužník věřiteli vydá vše, co je nutné k plnému výkonu převedeného práva. Zákon nestanovuje žádnou lhůtu pro možné dodatečné plnění. Postačí tedy nesplnění celého dluhu v dané splatnosti, i kdyby dlužná částka byla mizivá na to, aby se právo stalo vlastnictvím věřitele.

2.1.8 Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů

Další možností zajištění dluhu, kterou upravuje NOZ v § 2045 a násl., je dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů. Tento způsob zajištění závazku není v občanských zákonících ostatních evropských států speciálně upraven, nicméně zákonodárce dospěl k názoru, že je v praxi hojně využíván a proto ho v nové právní úpravě ponechal.

Nová úprava přináší příznivé informace pro plátce mzdy nebo jiného příjmu, kterého nebude neúměrně zatěžovat náklady spojenými s prováděním srážek. Náklady ponese pouze v omezené míře.

Dohodu o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů řadí NOZ mezi zajišťovací instituty s tím, že současně dochází k postupnému uspokojování dluhu. To poskytuje výhodu jak pro věřitele, tak pro dlužníka samotného.

Odborná literatura považuje výslovnou zákonnou úpravu dohod o srážkách ze mzdy za nadbytečnou, dle mého názoru může každé další použití analogie v právu znamenat zbytečné nesrovnalosti a nejasnosti.

2.1.8.1 Vznik

Dluh lze zajistit dohodou věřitele a dlužníka o srážkách ze mzdy nebo platu, z odměny ze smlouvy o výkonu závislé práce zakládající mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem obdobný závazek nebo z náhrady mzdy nebo platu ve výši nepřesahující jejich polovinu. K této dohodě je zapotřebí souhlasu zaměstnavatele, pokud nejde o uspokojení práva zaměstnavatele.

NOZ nově podmínil uzavření dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů souhlasem zaměstnavatele v případě, že nejde o srážky k uspokojení práva zaměstnavatele. Předchozí úprava tohoto ustavení byla podle odborných názorů²³ považována za protiústavní, v rozporu s čl. 11 LZPS, neboť narážela na základní zásadu soukromého práva - rovnost subjektů soukromoprávních vztahů.

NOZ odstranil vazby na OSŘ a na nařízení vlády o nezabavitelných částkách, podle kterých se v případě provádění srážek postupovalo. Nově se řídí zásadou, že je uplatňování soukromého práva nezávislé na uplatňování práva veřejného. Zaměstnavatel je limitován maximálně polovinou mzdy nebo platu, uvedené v dohodě o srážkách mzdy nebo jiných příjmů. Je přitom nezbytné dodržovat pořadí srážek ze mzdy nebo platu, stanovených dle § 146 a násl. ZP.

Zákon nově rozšiřuje okruh působnosti tohoto zajišťovacího institutu. Dohodou je možno zajistit jakýkoli dluh, což dříve nebylo možné.

2.1.8.2 Náklady spojené s dohodou a účinnost

Jak již bylo řečeno, nově již však zaměstnavatel nenese náklady spojené s poukazováním srážek v plné míře, má-li plátce mzdy nebo platu plnit současně podle několika dohod o srážkách ze mzdy nebo platu, jdou náklady s placením srážek podle druhé a další dohody k tíži dlužníka. Podle první dohody náklady nese zaměstnavatel.

K účinnosti smlouvy mezi plátcem mzdy a věřitelem, kdy věřitel nabývá právo na náhradu částky stanovené dohodou, dochází předložením smlouvy zaměstnavateli. Formu dohody zákon nestanovuje, je zapotřebí ale zvolit takovou, kterou lze zaměstnavateli „předložit“.

2.1.9 Zástavní právo

Úpravu zástavního práva nalezneme v § 1309 a násl. NOZ. Základním obsahem zástavního práva je oprávnění věřitele uspokojit se z výtěžku zpeněžení zástavy do výše pohledávky s příslušenstvím, popř. do ujednané výše.

²³ Tégl, Petr. *Je ustanovení § 551 občanského zákoníku protiústavní?* Právní fórum, 2006. č.1

2.1.9.1 Předmět zástavy

Předmětem zástavy může být jakákoli věc, s níž je možné obchodovat. Může se jednat o věc **hmotnou** - movitou i nemovitou, věc již zastavenou, věc hromadnou, cenný papír, věc zapsanou ve veřejném seznamu, pohledávku a taktéž i věc **nehmotnou**. Zástavní právo se vztahuje také na příslušenství k věci, plody a přírůstky.

Výše dluhu, pro který je právo zřízeno, může být známa již v době vzniku práva, nebo může být určena až v době trvání zástavního práva. Právo lze zřídit také k věci, k níž zástavnímu dlužníku vznikne vlastnické právo teprve v budoucnu.

Fáze zástavního vztahu jsou zastavení, trvání zajištění a uspokojení se ze zástavy.

2.1.9.2 Subjekty zástavního práva

V zástavním právu rozlišujeme tyto subjekty: osobní dlužník, zástavní dlužník, zástavce a zástavní věřitel.

Na jedné straně zástavního vztahu je **osobní dlužník**, je osobou, která má povinnost plnit řádně a včas svůj dluh zajištěný zástavou.

Druhým subjektem je **zástavní dlužník**, kterého zastavení stíhá. Je to vlastník věci, která je dána do zástavy k zajištění dluhu osobního dlužníka. Je povinen strpět výkon zástavního práva.

Třetím subjektem je **zástavce**, osoba uzavírající se zástavním věřitelem zástavní smlouvu. Často bývá totožná se zástavním dlužníkem. K oddělení těchto dvou osob dochází po vzniku zástavního práva, kdy přechází vlastnictví k věci, která je dána do zástavy, ze zástavního dlužníka na zástavce.

Posledním subjektem zástavního práva je **zástavní věřitel**, který má pohledávku vůči osobnímu dlužníkovi a uzavírá smlouvu se zástavcem.

2.1.9.3 Vznik zástavního práva

Titulů pro vznik zástavního práva může být několik. Nejčastěji užívaným je **vznik zástavního práva na základě zástavní smlouvy**, kterou uzavírá zástavní dlužník (budoucí) se zástavním věřitelem (budoucím). Forma smlouvy může být jak ústní, písemná nebo může být sepsána formou veřejné

listiny. Písemná forma je vyžadována u nemovitých věcí a u věcí, které zůstávají u zástavce. Forma veřejné listiny je vyžadována u věcí hromadných, které nepodléhají zápisu do veřejného seznamu, věcí, které mají být zapsány do rejstříku zástav a také pokud se jedná o závod.

Druhým způsobem vzniku zástavního práva je **rozhodnutím orgánu veřejné moci**. Příkladem může být rozhodnutí soudu o schválení dohody o rozdělení pozůstalosti.

Ze zákona může zástavní právo vzniknout v souvislosti se vznikem závazku, jehož obsahem je ze zákona i vznik zástavního práva. Příkladem může být například pachtovní smlouva k inventáři věcí propachtovatele ve prospěch pachtýře, stanovena v § 2344 NOZ, nebo zasilatelská smlouva či smlouva o přepravě věci k zásilce ve prospěch zasilatele a dopravce, stanovených v § 2481 a § 2571 NOZ.

2.1.9.4 Trvání zajištění

V době trvání zástavního zajištění nemůže zástavní věřitel zástavu užívat, pokud není jinak sjednáno se zástavním dlužníkem nebo zástavcem. Pokud má zástavu zástavní věřitel v držení, je povinen o ni pečovat jako řádný hospodář. Náklady spojené s touto péčí mu je povinen zástavní dlužník uhradit.

2.1.9.5 Výkon zástavního práva

Stane-li se zástavou zajištěný dluh splatný, může se věřitel ze zástavy uspokojit. Uspokojení věřitelova nároku se zpravidla provádí prodejem věci ve veřejné dražbě nebo podle jiného zákona či jiným dohodnutým způsobem.

Prodej ve veřejné dražbě upravuje zákon o dražbách²⁴, můžeme se však setkat i s jinými právními předpisy upravujícími prodej zástavy, např. OSŘ. Pohledávka věřitele je uspokojena z výtěžku prodeje.

Strany se mohou dohodnout také na jiném způsobu uspokojení věřitele, podmínkou je však písemná forma takového ujednání. V této souvislosti hovoříme o jiném způsobu zpeněžení zástavy nebo propadnutím věci. Takováto ujednání je zapotřebí činit nikoli před samotným vznikem zástavy,

²⁴ Zákon č. 26/2000 Sb. o dražbách

ale až v době, kdy dluh dospěje. V případě peněžní jistoty, kdy je zástava tvořena peněžitou částkou, zástavu není potřeba zpeněžovat.

2.1.9.6 Zánik zástavy

K zániku zástavního práva dochází zásadně zánikem zajištěného dluhu, tedy splacením nebo uspokojením ze zástavy. Může dojít k situaci, kdy zástava zanikne bez uspokojení věřitele.

Zástavní právo zanikne, ale pohledávka stále trvá v těchto případech:

- zanikne-li zástava,
- vzdal-li se zástavní věřitel zástavního práva,
- vrátí-li zástavní věřitel zástavu zástavci nebo zástavnímu dlužníkovi,
- složí-li zástavce nebo zástavní dlužník zástavnímu věřiteli cenu zastavené věci
- uplyne-li doba, na niž bylo zástavní právo zřízeno

Tato ustanovení platí i v případě, že bylo vlastnické právo převedeno a nový vlastník nabyt věc v dobré víře, že není zatížena zástavním právem. Neplatí však za předpokladu, že je zástavní právo zapsané do veřejného seznamu či rejstříku zástav.

2.1.10 Podzástavní právo

Podzástavní právo je upraveno v § 1335 NOZ. Zákon tímto pojmem označuje případ, kdy je zastavena pohledávka, která je již zajištěna zástavním právem. Pro vznik podzástavního práva není nezbytný souhlas původního dlužníka, neboť se jeho postavení nijak nemění. Není potřeba ani souhlasu původního zástavce, je-li od dlužníka odlišný.

Jakmile se dluh podzástavního dlužníka (nového osobního dlužníka) stane splatným, může se nový věřitel (podzástavní věřitel), vedle vymáhání dluhu na podzástavním dlužníkovi, uspokojit z původní pohledávky, například vymáháním dluhu na původním dlužníkovi, a tedy i případně z původní zástavy.

Ke vzniku podzástavního práva je nezbytný zápis do příslušného seznamu, je-li zástavou věc, jejíž zástava se do takového seznamu zapisuje.

2.1.11 Zadržovací právo

Zadržovací právo je upraveno v § 1395 a následujících NOZ. Je také označováno jako právo retenční, tedy hrozba pro dlužníka, aby dluh splatil, jinak věřitel věc zadrží.

Zatímco k zajištění závazku zástavním právem může být potřeba zástavní smlouvy a v případě zástavy movitých věcí jejich dobrovolné vydání, může nastat případ, kdy má věřitel movitou věc po právu u sebe, například ji má vypůjčenou nebo ji jako opravář opravuje a ze zákona nebo na základě smlouvy ji má vydat vlastníkově. Osoba, které by měl věc vydat má naproti tomu u věřitele splatný dluh, například za provedenou opravu nebo ze zápůjčky.

2.1.11.1 Vznik

Ten, kdo má u sebe cizí movitou věc a měl by povinnost ji vydat, může ji ze své vůle zadržet k zajištění splatného dluhu osoby, které by měl věc původně vydat.

Zadržovací právo může vzniknout pouze k věcem movitým a dochází k němu fyzickým jednáním věřitele, nikoli smlouvou. Tohoto institutu lze využít k zajištění dluhu splatného i nesplatného.

Zadržovacího práva však nelze využít zadržením věci neoprávněně získané, například násilím nebo lstí, dále pak věci, které věřitel získal s účelem neslučitelným s výkonem zadržovacího práva, například povinnost odnést věc třetí osobě, nebo v době zahájení insolvenčního řízení o úpadku či hrozícím úpadku.

2.1.11.2 Práva a povinnosti věřitele

Věřitel je povinen vyzoomět dlužníka o zadržení věci a důvodů k tomu. Pokud měl věřitel u sebe věc na základě písemné smlouvy, tak také vyzoomění dlužníka o zadržení musí mít písemnou formu. Věřitel má právo na náhradu nákladů jako řádný držitel spojených s výkonem zadržovacího

práva. Do náhrad nákladů lze započítat i prospěch z věci, není-li ujednáno jinak.

O věc musí věřitel pečovat jako řádný hospodář, užívat ji může ovšem jen se souhlasem dlužníka a způsobem pro dlužníka neškodným. Věřitel má přednostní právo na uspokojení se ze zadržené věci a to i před věřitelem zástavním.

K prodeji věci může dojít na základě § 1359, stejně tak jak tomu je u zástavního práva, prodejem ve veřejné dražbě, zpeněžením věci nebo jiným způsobem dle dohody s dlužníkem.

2.1.11.3 Zánik

Nejčastějším způsobem zániku zadržovacího práva je zánik zajištěného dluhu nebo zánik zadržené věci. Zadržovací právo zaniká také v případě, dostane-li se věc trvale z moci věřitele, nebo dá-li se věřiteli dostatečná jistota. Věřitel se může vzdát zadržovacího práva jednostranně či ujednáním s vlastníkem zadržované věci.

2.1.12 Závdavek

V závazkovém právu se objevuje také institut závdavku, který nabízí bohaté využití především při zajištění plnění smlouvy, ale současně také jako důkaz jejího samotného uzavření. Je upraven v § 1808 a násl. NOZ. Důvodová zpráva NOZ v této souvislosti o jeho třech hlavních funkcích.

První z nich je funkce **důkazní**, která potvrzuje, že došlo k uzavření smlouvy formou, která nebyla písemná. Důkazní břemeno se při dokazování o uzavření takové smlouvy přenáší na druhou stranu, která popírá-li platnost smlouvy, musí prokázat, že smlouva uzavřena nebyla.

Druhou funkcí uvedenou v důvodové zprávě je funkce **zajišťovací**. Závdavek se dává jako jistota, že dluh bude splněn. Věřitel si tedy může předmět závdavku podržet až do zaplacení dluhu. V této souvislosti je zapotřebí upozornit na to, že se vyžaduje zavinění té strany, která dluh neplní. Musíme proto vyloučit situaci, kdy by k nesplnění závazku došlo v důsledku vyšší moci.

Poslední, třetí funkcí, je funkce **penální**. Stane-li se, že nesplní-li smlouvu strana, která závdavek přijala, zatěžuje ji povinnost vydat straně,

kteřá zůstala smlouvě věrná, dvojnásobek závdavku. Tato funkce nemůže nastoupit, zmaří-li se splnění z důvodu zásahu vyšší moci. V této souvislosti plní závdavek zároveň i funkci odstupného

Strany si mohou dát závdavek i vzájemně. Dala-li strana závdavek a bylo-li zároveň ujednáno právo odstoupit od smlouvy, aniž se zvlášť ujednalo odstupné, považuje se závdavek za odstupné.

2.1.13 Kauce

Kauce, označována také jako peněžitá jistota, je v NOZ upravena pouze ve zvláštních ustanoveních o nájmu bytu a nájmu domu v § 2254. Jejím úkolem je zajistit plnění nájemcových povinností z nájmu. Zákon upravuje možnou výši kauce tak, že nesmí přesáhnout šestinásobek měsíčního nájemného. S kaucí může pronajímatel nakládat podle svého uvážení. Při ukončení nájmu pronajímatel nájemci kauci vrátí po započtení veškerých nedoplatků za nájem a opravy.

NOZ nyní nově stanovuje nárok nájemce na úroky z kauce od jejího poskytnutí v minimální výši zákonné sazby. Není však zcela zřejmé, jakou zákonnou sazbu má zákonodárce na mysli.

2.1.14 Zajištění závazků postoupením pohledávky

Ačkoli NOZ zajištění závazků postoupením pohledávky výslovně neupravuje. Připouští však v § 1879 až § 1887 změnu závazků postoupením pohledávky, kterého lze využít k zajištění závazku.

Věřitel je oprávněn celou pohledávku nebo její část postoupit smlouvou jako postupitel, i bez souhlasu dlužníka jiné osobě, označované jako postupník. Postoupením pohledávky nabývá postupník také její příslušenství a práva s pohledávkou spojená, včetně jejího zajištění.

Postoupit je možné také soubor pohledávek, ať již současných, nebo budoucích.

2.1.15 Postoupení smlouvy

V zahraničí často využívaným institutem k zajištění pohledávky, zejména v oblasti projektového financování, je zajišťovací postoupení smlouvy. Zákon ho vymezuje v § 1895 a násl.

Nevyžaduje-li to povaha smlouvy, může kterákoli strana převést jako postupitel svá práva a povinnosti ze smlouvy nebo z její části třetí osobě, pokud s tím postoupená strana souhlasí a pokud dosud nebylo splněno.

2.1.16 Výhrada vlastnictví

Ujednání o výhradě vlastnického práva je účinným a v praxi často užívaným nástrojem k zajištění závazku. Nejčastěji je využíváno v souvislosti se zajištěním úhrady kupní ceny.

Zákon upravuje výhradu vlastnického práva v § 2132 a násl. Výhradu lze ujednat i ústně. Ujednání spočívá v tom, že se kupující stane vlastníkem věci až od okamžiku, kdy je kupní cena zcela zaplacená. Do té doby se kupující stává pouze držitelem věci, nikoli vlastníkem.

2.2 Utvrzení dluhu

2.2.1 Pojem

Ustanovení o smluvní pokutě jsou spolu s ustanoveními o uznání dluhu v zákoně zařazena do zvláštního oddílu, který je nazván Utvrzení dluhu.

Pojem utvrzení dluhu nebyl před zavedením nového občanského zákoníku v právním řádu České republiky prakticky vůbec používán. V historii se s tímto pojmem již setkáváme v souvislosti s rakouským všeobecným občanským zákoníkem ABGB, který sice přímo nedefinoval, co přesně rozumí pod zajištěním a utvrzením, tyto pojmy se ale vyskytují v několika dílech,²⁵ na které náš současný občanský zákoník odkazuje.

„Většina odborné literatury a soudní judikatury příliš často pojem utvrzení dluhu nepoužívala a nerozlišovala tak, zda byl závazek/dluh zajištěn vyčleněním konkrétní majetkové hodnoty z majetku dlužníka nebo třetí osoby, či byla pouze poskytnuta věřiteli jiná výhoda, která však nepředstavovala zajištění ve vlastním slova smyslu.“²⁶ Až v souvislosti s novou právní úpravou se začalo odlišovat, mezi zajištěním a utvrzením dluhu.

²⁵ Např. v díle třetím, hlavě první s názvem: „O utvrzení práv a závazků.“

²⁶ TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. str. 26.

2.2.2 Funkce

Funkcí těchto institutů není zajistit dluh, ale pouze jiným způsobem posílit postavení věřitele. Toto členění, na zajišťovací a utvrzovací nástroje, se promítá v pořadí dluhů, na něž bude započteno dlužníkové plnění. Pokud si dlužník při plnění sám neurčí, na který z dluhů má být započteno a na žádný z ostatních dluhů věřitel dlužníka dosud neupomenul, započítá se toto plnění na závazek nejméně zajištěný (§ 1933).²⁷

2.2.3 Dělení

Zákon výslovně vymezuje dva způsoby, kterými lze dluh utvrdit. Jsou jimi ujednání **smluvní pokuty a uznání dluhu**. V této souvislosti se zde ovšem naskytá otázka, zda se jedná o výčet taxativní nebo demonstrativní. Na první pohled by se nezasvěcenému mohlo zdát, že se jedná o výčet taxativní, neboť se občanský zákoník o jiných možnostech nezmiňuje. Z dostupných informací a judikatury se domnívám, že je zapotřebí připustit také možnost, že se jedná o výčet demonstrativní a utvrzení dluhu je možné i několika dalšími způsoby, v zákoně přesně nepojmenovanými a nedefinovanými či dokonce zákonem vůbec neupravenými.

Je možné, že do této části lze zařadit také například dlužní úpis nebo závdavek, upravený v části o zajištění dluhu. Slouží však také k jeho utvrzení a k posílení procesního postavení věřitele. Jejich úkolem je přinést věřiteli určitou výhodu, ale najde se nepochybně mnoho způsobů, jak lze stejného cíle dosáhnout jinak.

Obecný zákoník občanský pokládal přistoupení k závazku za jeho utvrzení, Bezouška ve svém díle Nový občanský zákoník zase řadí mezi způsoby utvrzení dluhu *přistoupení k dluhu a sjednání zákazu zcizení a zatížení*²⁸. Je tedy možné, že autoři zákona pouze potřebovali určitým způsobem kategorizovat zajištění dluhu a některé způsoby zajišťovací funkci nesplňovaly a nebyly tak zařaditelné.

²⁷ Př. Konkurojí-li si dluh zajištěný zástavním právem a dluh utvrzený smluvní pokutou, započne se plnění na dluh utvrzený smluvní pokutou, neboť ten je dluhem méně zajištěným.

²⁸ BEZOUŠKA, Petr a Lucie PIECHOWICZOVÁ. *Nový občanský zákoník 2014: Nejdůležitější změny*. Olomouc: Anag, 2013.

2.2.4 Smluvní pokuta

2.2.4.1 Pojem a funkce

Smluvní pokuta je upravena v § 2048 až § 2052 NOZ. Smyslem a účelem smluvní pokuty je dát, zpravidla již při uzavírání smlouvy nebo kdykoli před splněním, najevo zvýšený význam, který věřitel přikládá náležitému splnění smluvní povinnosti.

Jejím ujednáním ve smlouvě se zakládá podmíněný závazek smluvní strany, poskytnout věřiteli určité plnění. Stanovuje tak nejčastěji povinnost zaplatit určitou peněžitou částku,²⁹ kterou si strany sjednaly pro případ, že bude porušena smluvní povinnost.

Nezbytnou součástí ujednání o smluvní pokutě, je zcela přesné a určité označení povinnosti, při jejímž nesplnění vznikne právo na smluvní pokutu. Oproti zajišťovacím institutům, jakými jsou například ručení, či zástavní právo, které umožňují věřiteli uspokojit se z majetku třetí osoby nebo dlužníka, smluvní pokuta takový bezprostřední ekonomický efekt nemá.

Jak už název napovídá, smluvní pokuta má kromě posílení pozice věřitele též funkci sankční a preventivní, neboť motivuje dlužníka ke splnění povinnosti a vyhnutí se tím sjednané sankci. Smluvní pokuta může také plnit funkci reparační, neboť může být paušalizovanou náhradou škody.

Podle mého názoru by mělo být každé porušení závazku sankcionováno smluvní pokutou. Při sjednání závazků je podstatné závazek také plnit, k plnění nepřistupovat lehkomyšlně a dostát tak zásadě, že smlouvy mají být dodržovány.

2.2.4.2 Povaha smluvní pokuty

Smluvní pokuta utvrzuje splnění povinnosti založené smlouvou. Její povaha je akcesorická, neboť vzniká vedlejší samostatný právní vztah, který je závislý na platném hlavním závazku a zaniká splněním utvrzované povinnosti. Dohoda o smluvní pokutě je existenčně závislá na existenci utvrzeného dluhu, tj. dluhu, který je prostřednictvím smluvní pokuty utvrzen, a naopak, existence

²⁹ Je možné sjednat si také nepeněžité plnění, více v kapitole 2.2.4.4 Nepeněžité plnění.

hlavního dluhu není zásadně vázána na zaplacení smluvní pokuty.³⁰ Dohoda proto není platná, není-li platný utvrzený dluh.

Pokud je neplatná jen část smlouvy mezi dlužníkem a věřitelem je rozhodující, zda je částečnou neplatností postižen i utvrzený dluh. V souladu s touto logikou je dohoda o smluvní pokutě relativně neplatná, je-li relativně neplatný utvrzený dluh. Dovolá-li se oprávněná osoba relativní neplatnosti utvrzeného dluhu, nastane také neplatnost dohody, která neplatný dluh utvrzuje. Je přitom logické, že pokud utvrzený dluh zanikne, například splněním, započtením nebo prekluzí, zaniká současně i dohoda o smluvní pokutě tento dluh utvrzující.

2.2.4.3 Smluvní pokuta a porušení smluvní povinnosti

Vznik práva na zaplacení smluvní pokuty naopak není existenčně spjat se vznikem škody v důsledku porušení utvrzené povinnosti. Výše škody, která vznikla oprávněnému v důsledku porušení smluvní povinnosti, není kritériem pro úvahu o nepřiměřenosti smluvní pokuty, ani pro úvahu o odpovídající míře jejího snížení. Nicméně může vymezit hranici, pod kterou nelze pokutu snížit.

Nestanoví-li dohoda dlužníka a věřitele jinak, je dlužník povinen smluvní pokutu zaplatit i v případě, že porušení smluvní povinnosti nezavinil. Podmínky, za kterých dlužník porušil svou smluvní povinnost, nejsou z hlediska vzniku práva věřitele na zaplacení smluvní pokuty relevantní. Dlužník se s věřitelem může ovšem dohodnout na podmínkách, kdy bude dlužník povinen zaplatit smluvní pokutu pouze při zaviněném, popř. úmyslném porušení smluvní povinnosti a naopak. Porušení smluvní povinnosti prokazuje věřitel.

2.2.4.4 Nepeněžitě plnění

Druhá věta § 2048 připouští existenci nepeněžitě smluvní pokuty, tedy takového ujednání o smluvní pokutě, které na porušení smluvní povinnosti váže povinnost uhradit sjednané nepeněžitě plnění. Ačkoli bude peněžitá smluvní pokuta zřejmě častěji využívaná, strany mohou sjednat, že dlužník poskytne i věcné plnění, např. individuálně či druhově určenou věc, která může

³⁰ srovnání např. s rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2008, sp.zn. 26 Odo 1100/2006

být zastupitelná i nezastupitelná. Další možností ujednání je v podobě povinnosti něčeho se zdržet či něco strpět.

Dosavadní odborná literatura jakékoli ujednání o nepeněžitě smluvní pokutě výslovně nevyklučovala, ale vznikaly o jejím sjednání určité pochybnosti. Výše nepeněžitě pokuty musí být v příslušném ujednání výslovně určena.

2.2.4.5 Zaplacení smluvní pokuty třetí osobou

Vzhledem k tomu, že je účelem smluvní pokuty vytvářet tlak na dlužníka, měla by být v případě porušení smluvní povinnosti zaplacená právě dlužníkem. Existují však ujednání, ze kterých vyplývá povinnost třetí osoby smluvní pokutu zaplatit. Odborné názory na platnost takového ujednání jsou rozporuplné. Milan Kindl ve své publikaci *Zajištění a utvrzení dluhů* uvádí, že: „*smluvní pokuta představuje pohrůžku dlužníkovi, z čehož dovozuje, že o smluvní pokutě se mohou dohodnout pouze věřitel s dlužníkem, že smluvní pokuta může nepříznivým následkem v podobě další povinnosti stíhat právě jen toho, kdo je stranou smlouvy v postavení dlužníka a že nikdo jiný s věřitelem takovou dohodu uzavřít nemůže.*“³¹

Dosavadní judikatura uvádí, že: „*smluvní pokutu mohou sjednat pouze osoby v postavení věřitele a dlužníka hlavního (utvrzeného) dluhu. Třetí osoba tak nemůže být zavázána platit smluvní pokutu, poruší-li povinnost někdo jiný.*“³²

Oproti tomu Tomáš Tintěra ve své publikaci *Smluvní pokuta v teorii a praxi* zastává názor, že: „*takové ujednání není smluvní pokutou, mělo by však být platné jako jiné nepojmenované utvrzovací ujednání.*“³³ Obdobný postoj vyznívá i z usnesení Nejvyššího soudu,³⁴ z něhož vyplývá, že krajský soud uznal za platnou smluvní pokutu spočívající v povinnosti jednoho z kupujících zaplatit smluvní pokutu i za ostatní kupující.

³¹ KINDL, Milan. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 435-436

³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2010, sp. zn. 33 Cdo 498/2009

³³ TINTĚRA, Tomáš. *Smluvní pokuta v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 29

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2001, sp. zn. 25 Cdo 186/2000

Na základě výše uvedených odborných názorů, judikatury a stěžejních zásad soukromého práva, jakými jsou zásada legální licence,³⁵ a autonomie vůle smluvních stran se domnívám, že by ujednání o zaplacení smluvní pokuty třetí osobou mělo být platné, pokud neodporuje zákonu a dobrým mravům. Jednalo by se pravděpodobně o nespécifický utvrzovací institut.

2.2.4.6 Forma a určitost ujednání

Každý má právo zvolit si pro své právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen zákonem. Pro platnost ujednání o smluvní pokutě se na rozdíl od dosavadní právní úpravy písemná forma nevyžaduje. Je tedy pouze na úvaze a domluvě smluvních stran, zda si písemnou formu zvolí k větší ochraně svých práv a povinností. Odstranění požadavku písemné formy by mohlo být výhodou v těch případech, kdy se původní písemná smlouva ukáže jako neplatná pro nedostatek jejího podepisování jednajícími osobami, ale je prokazatelné, že došlo k jejímu ústnímu uzavření.

Podmínkou určitosti ujednání o smluvní pokutě je určení povinnosti, na jejíž porušení je smluvní pokuta vázána, např. dodání určeného zboží či vrácení věci ve stanovené době, zaplacení kupní ceny, zdržení se určité činnosti. Zakázaná ujednání stanovuje § 2239. Sděluje, že se nepřihlíží k ujednání ukládajícímu nájemci povinnost zaplatit pronajímateli smluvní pokutu. Takové ujednání se stane zdánlivým právním jednáním a nebude právně relevantní. Rovněž je zakázáno sjednání smluvní pokuty pro případ výkonu práva, zejména odstoupení od smlouvy.³⁶

Za neurčité bude považováno takové vymezení povinnosti, které obecně váže vznik povinnosti zaplatit smluvní pokutu za "porušení smluvního vztahu," aniž by bylo určitelné, na které konkrétní povinnosti je smluvní pokuta vázána.³⁷ Obdobně by bylo neurčité ujednání, které by vznik práva na smluvní pokutu podmiňovalo porušením povinnosti předat "veškerou dostupnou dokumentaci," aniž by strany rozsah této dokumentace blíže specifikovaly.

³⁵ zásada legální licence vyjádřena v čl. 2 odst. 3 zákona č. 2/1993 Sb. Listiny základních práv a svobod

³⁶ Detailněji se touto problematikou zabýval Nejvyšší soud ČR ve svých rozhodnutích sp. zn. 25 Cdo 182/2001 a sp. zn. 33 Odo 111/2004.

³⁷ Podrobněji v judikatuře Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 4281/2011, sp. zn. 2 Odo 90/1997-104 a sp. zn. 32 Cdo 4502/2007

2.2.4.7 Výše smluvní pokuty

Nepřiměřeně vysokou pokutu může soud na návrh dlužníka snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti až do výše škody vzniklé do doby rozhodnutí porušením té povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta. Smluvní pokuta sice pro věřitele znamená další finanční nárok, o který se zvyšuje celková výše pohledávky, ale pokud dlužník nemá dostatek majetku pro splnění dluhu, nezaplatí ani smluvní pokutu.

Ujednání o smluvní pokutě musí obsahovat určení její celkové výše, nebo způsobu, jakým bude určena či vypočtena. Sjednání smluvní pokuty konkrétní peněžní částkou či přesným určením nepeněžitého plnění nebude zpravidla činit větší problémy. Její výši lze sjednat také nepřímo a to například procentem z celkové ceny plnění.

Stejně tak je přípustné určení výše smluvní pokuty procentem z dlužné částky za každý den, týden, měsíc, atd. prodlení. Judikatura považuje za dostatečně určité určení smluvní pokuty propadnutím předem zaplacené zálohy při porušení smluvní povinnosti prodávajícího uzavřít ve sjednané lhůtě kupní smlouvu.³⁸

Veličiny, ze kterých je výše pokuty určena, mohou být i proměnlivé, respektive lze určit jejich výši později, tedy až po uzavření dohody o smluvní pokutě. Platí tak pouze v případě, pokud tyto veličiny budou zjistitelné ke dni porušení smluvní povinnosti. Typickým příkladem je devizový kurz.

Učiní-li strany výši smluvní pokuty závislou na proměnlivých veličinách, mohou také určit její horní limit jako např. maximální délku období, za které lze smluvní pokutu požadovat, popřípadě maximální procentuální výši z ceny díla.³⁹ Strany ale nejsou povinny takto učinit. Při posuzování ujednání o určení výše smluvní pokuty stojících na hranici určitosti, nelze ujednání o smluvní pokutě izolovat. Je potřeba jej vykládat v celkovém kontextu smlouvy s ohledem na v ní použité výrazy a v úvahu brát také princip proporcionality práv a povinností smluvních stran.⁴⁰ Nelze-li pro neurčitost ujednání o smluvní pokutě zjistit jeho obsah, můžeme takovéto ujednání označit za zdánlivé právní jednání, k němuž se dle § 554 NOZ

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 33 Odo 469/2006

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 12. 2002, sp. zn. 29 Odo 426/2002

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 11. 2000, sp. zn. 29 Cdo 2735/1999

nepřihlíží. Ujednání o smluvní pokutě může trpět i jinou vadou, která by způsobila zdánlivost tohoto právního jednání⁴¹ případně jeho neplatnost.⁴²

2.2.4.8 Splatnost smluvní pokuty

Splatnost smluvní pokuty není v zákoně přímo stanovena. Přednost má v tomto případě dohoda stran. Je-li čas plnění přesně ujednán nebo jinak stanoven, je dlužník povinen plnit i bez vyzvání věřitele. Věřitel bude moci požadovat plnění ihned a dlužník bude povinen plnit bez zbytečného odkladu poté, co byl věřitelem k plnění požádán. Po marném uplynutí sjednané či stanovené lhůty nastávají účinky prodlení.

Strany mají možnost si v rámci dispozitivnosti úpravy ujednat nepravou smluvní pokutu, jejíž podstata je v tom, že zaplacením smluvní pokuty utvrzená smluvní povinnost zanikne.

2.2.4.9 Náhrada škody

Smluvní pokuta může být v případě porušení smluvené povinnosti vyžadována bez zřetele k tomu, zda věřiteli porušením utvrzené povinnosti vznikla škoda. Je-li ujednána smluvní pokuta, nemá věřitel právo na náhradu škody vzniklé z porušení povinnosti, ke které se smluvní pokuta vztahuje. Smluvní pokuta tak konzumuje nárok na náhradu škody. Nejedná se však o kogentní ustanovení, neboť nemá povahu zákazu. Smluvním stranám by v souladu s § 1 odst. 2 NOZ proto nemělo nic bránit sjednat si možnost žádat vedle smluvní pokuty i nárok na náhradu škody a tím vyloučit aplikaci § 2050 NOZ, jak tomu bylo dříve.

Ustanovení o smluvní pokutě se použijí i na pokutu stanovenou pro porušení smluvní povinnosti právním předpisem.⁴³ Podle současné právní úpravy tedy platí, že se podle ustanovení o smluvní pokutě posuzuje i penále, z právního předpisu stanovená povinnost zaplatit pokutu v případě porušení určité smluvní povinnosti.⁴⁴ Právo na zaplacení penále tak nevzniká na základě

⁴¹ §551 a násl. NOZ

⁴² §574 a násl. NOZ

⁴³ ČERNÁ, S., KULHÁNKOVÁ, K. *Smluvní pokuta v NOZ*. Rekodifikace a Praxe, 2013, č. 11, s. 4 a násl.

⁴⁴ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v kontextu návrhu nového občanského zákoníku*. Právní fórum, 2011, č. 8, s. 357

výslovné dohody smluvních stran, nýbrž přímo ze zákona. Předpokladem vzniku práva na penále je vznik zákonem předvídaného závazku.⁴⁵

2.2.5 Uznání dluhu

2.2.5.1 Obecně k uznání dluhu

Institut uznání dluhu nalezneme v současném občanském zákoníku v § 2053 a § 2054. Jedná se o prohlášení dlužníka, kterým uznává dluh vůči jinému subjektu a zavazuje se jím dluh splatit. Smyslem tohoto institutu utvrzení dluhu je ujištění věřitele o tom, že dluh trvá a dlužník ho hodlá splatit.

2.2.5.2 Platnost a účinnost uznání dluhu

Uznání dluhu je jednostranné právní jednání adresované druhé straně. Naskýtá se zde otázka, k jakému okamžiku je takovéto uznání účinné. Z povahy uznání by se nabízelo, že svými účinky nepůsobí okamžikem vyhotovení, ale nastávají až posléze, kdy je dodáno věřiteli, nicméně z rozhodovací praxe plynou jiné závěry.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že při uznání dluhu začíná běžet nová promlčecí lhůta již ode dne, kdy dlužník písemné uznání vyhotovil a nikoli teprve ode dne, kdy se dostal do sféry věřitele.⁴⁶ K tomuto dni nastává také uvedená vyvratitelná domněnka existence uznaného dluhu.

Zákon nevyžaduje žádné přijetí takového uznání a jeho odmítnutí je považováno za bezvýznamné.

2.2.5.3 Identifikace uznávaného dluhu

Pokud dlužník takovýmto písemným prohlášením uznává co do právního důvodu i výše svůj dluh, má se za to, že dluh v rozsahu uznání a v době uznání trval.⁴⁷ Jedná se o obligatorně kauzální právní jednání, a musí být učiněno bez jakýchkoliv výhrad. Písemná forma se vyžaduje pod sankcí neplatnosti takového jednání.

⁴⁵ HUMLÁK, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1296 a násl.

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 29 Odo 1297/2004

⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2010, sp. zn. 33 Cdo 3050/2008

Dlužník může svůj dluh uznat v plné výši, nebo jen částečně, pokud takovou informaci ve svém uznání neuvede, má se za to, že svůj dluh uznal v plné výši. Důvod dluhu musí být taktéž uvedený v písemné formě.

Dosavadní soudní judikatura požadovala uvedení konkrétního důvodu a výše dluhu na jedné listině, popřípadě i na více listinách, ale s výslovným odkazem na ostatní z nich.⁴⁸ Pokud totiž nelze mezi listinami vysledovat spojitost, nemůžou být informace v jiných listinách brány za relevantní.

2.2.5.4 Účinky uznání dluhu

Podle NOZ mohou nastat dva zásadní účinky uznání dluhu, uzná-li ho někdo co do důvodu a výše písemným prohlášením. Prvním z nich, jak již bylo řečeno, je stanovení vyvratitelné domněnky, že dluh v rozsahu uznání v době uznání trvá. Z toho vyplývají i procesní důsledky uznání dluhu, dle § 133 OSŘ. Je pouze na schopnosti dlužníka, který namítá, že dluh nevznikl, byl splněn nebo zanikl jiným způsobem, aby svá tvrzení v řízení před soudem prokázal.

Druhým zásadním účinkem je promlčení dluhu za deset let ode dne, kdy k uznání došlo. V případě, že by dlužník ve svém prohlášení určil dobu, do které dluh splní, promlčí se právo za deset let od posledního dne určené doby. Desetiletá lhůta však neplatí pro úroky a pro ta opětuující se plnění, která dospěla až po uznání dluhu.

2.2.5.5 Fikce uznání dluhu

NOZ značně rozšiřuje způsoby, jakými je možné docílit pro věřitele žádaných účinků, které jsou spojeny s uznáním dluhu. Na základě zákonné právní fikce má takové účinky placení úroků považovaných za uznání dluhu ohledně částky, z níž se úroky platí. V takovémto případě pak není rozhodné, zda se jedná o úroky zákonné, např. úroky z prodlení, nebo úroky smluvní, ba ani skutečnost, jestli takovýmto placením úroků dlužník zamýšlí dluh uznat, nebo nikoliv. V tomto ohledu je zapotřebí mít na paměti obecná pravidla plnění závazků, obsažená v § 1932 a § 1933 NOZ, pokud není předem určeno, zda se jedná o platbu na úroky, jistinu či na jiný dluh z případných vícero možností, mezi totožnými subjekty.

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 7. 2007, sp. zn. 33 Odo 808/2005

Stejně účinky, jaké nastanou při uznání dluhu, může přivodit i částečné plnění dlužníka na dluh. Takové účinky uznání zbytku dluhu nastanou, lze-li z okolností usoudit, že tímto plněním dlužník uznal i zbytek dluhu. Pokud však existuje riziko, že by částečná úhrada mohla být současně posouzena jako uznání zbytku dluhu, lze takovému nedopatření předejít jednostranně učiněným projevem, že „provedená částečná úhrada nemá za následek uznání tohoto dluhu.“

2.2.5.6 Promlčený dluh

Uzná-li dlužník již promlčený dluh, nárok se tímto obnoví a dnem, kdy k uznání dluhu došlo, započne běžet nová promlčecí lhůta. Za uznání dluhu se ale nepovažuje výše zmíněné placení úroků a ani částečné plnění na promlčený dluh. V případě výslovného písemného uznání není rozhodné, zda o promlčení dlužník věděl, či nikoliv.

2.2.5.7 Uznání dluhu osobou odlišnou od dlužníka

Uznání dluhu může činit pouze sám dlužník. Uzná-li dluh osoba, která poskytla na tento dluh zajištění, žádné účinky podobné uznání nemá ani v případě, vyslovil-li by s takovým prohlášením souhlas, ale sám by takovéto prohlášení s předepsanými náležitostmi neučinil.

Pokud je dluh uznán dlužníkem, nemá takové uznání účinky vůči osobě, která poskytla zajištění, a nadále jí je tak zachována námitka promlčení. Zde vidíme rozdíl oproti předchozí právní úpravě, kdy mělo podobné uznání účinky i vůči ručiteli. NOZ stanovil, že může ručitel s takovým uznáním vyslovit souhlas, pro který již není předepsána obligatorní forma, jako v případě uznání dluhu dlužníkem, a potom se na něj účinky plně vztahují.⁴⁹ Obdobným způsobem se bude k věci přistupovat také v případě částečného plnění nebo placením úroků, kdy se nejedná o výslovné uznání dlužníkem.

2.2.5.8 Dlužní úpis

S touto problematikou úzce souvisí nově zakotvená úprava tzv. dlužního úpisu, kterou nalezneme v § 1952 NOZ. Dlužní úpis nebo prohlášení dlužníka o uznání dluhu předané věřiteli je důležitým důkazním prostředkem

⁴⁹ TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. s. 185 a násl.

o existenci dluhu. V zásadě tak můžeme každé uznání dluhu označit za dlužní úpis.

Důvodová zpráva příslušného paragrafu nám sděluje, že může dlužník ještě před dospělostí věřitelovy pohledávky nebo před splněním dluhu svůj dluh vůči věřiteli uznat nebo jinak potvrdit, že mu dluží. V takovém případě musí mít dlužník právo, aby mu věřitel dlužní úpis vrátil nebo jinak potvrdil, že bylo splněno.

2.2.5.9 Vrácení dlužního úpisu

Pokud dlužník splní a věřitel má úpis stále v rukou, může být v případě sporu pro dlužníka obtížné prokázat, že dluh již splnil a ten zanikl. NOZ ukládá věřiteli z tohoto důvodu povinnost vrátit dlužníkovi při splnění dlužní úpis nebo potvrzení o uznání dluhu. Bylo-li plněno jen částečně, vyznačí věřitel na dlužním úpisu rozsah částečného plnění. Pokud to není možné, např. pro formu vydání dlužního úpisu, je věřitel povinen vydat dlužníkovi samostatné potvrzení o tom, že bylo již částečně splněno a v jakém rozsahu.

Vrátit dlužní úpis lze však i v případě, že dosud nebylo splněno ničeho, nebo pouze z části. V takovém případě je vrácením dlužního úpisu založena domněnka, že byl dluh splněn. Tato domněnka ale připouští důkaz opaku. Bude to věřitel, kdo by v tomto případě prokazoval, že dluh splněn nebyl, popřípadě že nebyl splněn v celé výši a vrácení dlužního úpisu nebylo úmyslným právním jednáním, které směřovalo k prominutí tohoto dluhu.

Věřitel podle komentovaného ustanovení jen vrací dlužníkovi to, co dlužník sám vystavil, důkaz o jeho vlastním prohlášení. Vrácení této listiny tak nezbavuje věřitele povinnosti vydat dlužníkovi potvrzení o splnění dluhu, tzv. kvitanci.

2.2.6 Směnka vlastní

NOZ směnky mezi prostředky utvrzení dluhu nezařazuje, ale v praxi mezi utvrzovací instituty patří, neboť vykazuje vlastnosti těmto institutům vlastní a to posílení pozice věřitele a větší pravděpodobnost, že dluh bude náležitě splacen. Právní úpravu směnek nalezneme v § 75 a násl. zákona č. 191/1950 Sb., Zákon směnečný a šekový (ZSŠ).

Směnka obsahuje bezpodmínečný příslib výstavce zaplatit remitentovi určitou peněžní sumu. Je cenným papírem, nejčastěji znějícím na řad, což chápeme jako možnost převést právo na zaplacení směnky na další osobu podpisem oprávněného na rubu této listiny (rubopis, nebo také indosace). Forma směnky vlastní musí být písemná, zákon ale nestanovuje podmínku písemnosti ve formě listu papíru.

Věřitel uzavře s dlužníkem dohodu, že v případě nesplnění jeho peněžitého závazku bude dlužnou částku vymáhat prostřednictvím směnky, která je pro tento případ předem vystavena a podepsána. Takovou směnku, která nemá vyplněnou výši dlužné částky a datum splatnosti, nazýváme blankosměnka. Věřitel je oprávněn do směnky doplnit dlužnou částku podle tzv. Dohody o vyplňovacím směnečném právu, která vymezuje podmínky, za jakých je majitel směnky oprávněn blankosměnku vyplnit.

Nárok ze směnky lze, dle § 175 OSŘ, vymáhat zrychleným způsobem prostřednictvím soudu. Na návrh žalobce, společně s přiloženou směnkou, vydá soud směnečný platební rozkaz, ve kterém žalovanému uloží povinnost zaplatit do 15 dnů požadovanou částku a náklady řízení, nebo v téže lhůtě podat námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. Nespornou výhodou směnky je proto rychlost samotného soudního řízení a jednoduchost prokázání nároku. Kdo je však zažalován ze směnky, nemůže na základě § 17 ZSŠ činit majiteli námitky zakládající se na vlastních vztazích k výstavci, nebo k dřívějším majitelům.

Samotná směnka neobsahuje odůvodnění dluhu. Závazek ze směnky plynoucí je závazkem abstraktním a jeho existence není proto závislá na vztahu mezi stranami závazku, přesto je však vymahatelná.

Vystavením směnky původní dluh nezaniká, jak opakovaně potvrdil i Nejvyšší soud: „...*plněním na zajišťovací směnku (na rozdíl od plnění z titulu ručení nebo od uspokojení věřitele z výtěžku zpeněžení zástavy) nezaniká zajištěná pohledávka a stejně tak plněním na zajištěnou pohledávku nezaniká pohledávka ze zajišťovací směnky.... Zajišťovací směnka má svůj vlastní právní osud, samo vyplnění zajišťovací blankosměnky (v souladu s dohodou*

*o vyplnění) a plnění na zajišťovací směnku neznamena zánik zajišťovaného závazku.*⁵⁰

Podpisem třetí osoby na líci směnky se tato automaticky stává ručitelem. To má význam zejména při převodu směnky na další osobu.

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 10. 2012, sp. zn., 21 Cdo 2564/2011

3 Závěr

Při zkoumání a rozboru právní úpravy jsem se snažila vnímat tuto problematiku v širších souvislostech, včetně zohlednění zásad, z nichž vychází nový občanský zákoník. Značnou pozornost jsem věnovala obecným otázkám závazkového práva, které jsou nezbytné k pochopení celého konceptu zajištění a utvrzení.

Na základě provedeného zkoumání závazků a jejich zajištění především v novém občanském zákoníku, ale i jiných právních předpisech lze shrnout, že změny, které přináší nová právní úprava, nejsou v oblasti závazkového práva se zvláštním zřetelem k zajištění a utvrzení zanedbatelné, ale často zcela zásadního charakteru.

Problematiku závazků, zajištění a utvrzení obsahuje nový občanský zákoník především ve čtvrté části, ale závazků se určitým způsobem dotýkají všechny části nového soukromoprávního kodexu, stejně tak jako dalších právních předpisů.

Jednotlivé instituty jsou právně provázány, a proto nelze jejich změny vnímat izolovaně. Při mechanickém srovnávání může nezasvěcený člověk dojít k závěru, že se s novou úpravou nic zásadního nezměnilo. Při komplexním pohledu přitom lze objevit nové skutečnosti, ze kterých plynou odlišná práva a povinnosti dlužníků a věřitelů.

Právní úprava posouvá soukromé právo v České republice směrem ke standardním evropským soukromoprávním úpravám. Ve vztazích je zdůrazňována především svoboda jednotlivce, jež v rovině soukromoprávních vztahů nebude omezován pravidly více, než by bylo nezbytně nutné, což je významné pro závazkové právo především. Neméně důležitým je také doplnění oblasti ochrany slabšího subjektu.

V českém právním řádu představují instituty zajištění a utvrzení dluhů prostředky sloužící především jako určité zabezpečení, působící proti selhání povinného subjektu ohledně řádného splnění jeho smluvních či mimosmluvních povinností, a obecně jde o právní prostředky, které splnění povinnosti zavázaného činí pravděpodobnější.

Zatímco je zajištění dluhu prostředkem, který má zajišťovací funkci v případě, že je schopen splnění dluhu nahradit a umožňuje tak věřiteli zhojit se na majetku dlužníka či jiné osoby v případě porušení původní závazkové povinnosti, utvrzení dluhu má za úkol jiným způsobem posilnit postavení věřitele a splnění závazku tak činí pravděpodobnější.

Z pohledu věřitele je nejvhodnější zajišťovací a utvrzovací prostředky vzájemně kombinovat a zabezpečit tak svou pohledávku nejvyšším možným způsobem.

Práce přináší obecný pohled na zkoumanou problematiku a nastiňuje pojetí zajištění a utvrzení dluhu v nové právní úpravě.

4 Resume

I tried to perceive this issue in a wider context during examining and analysing the legislation, including the consideration of principles underlying the new civil code. Considerable attention was paid to general issues of contract law, which are necessary for understanding the whole concept of securing and affirmation.

Based on the examination of the obligations and their securing, especially in the new civil code, but also in other legislation, it can be summarized, that the changes brought by the new legislation are not in the field of contract law with special attention to ensuring and affirmation negligible, but they are quite often of substantial character.

Individual institutes are legally tied and therefore their changes cannot be viewed separately. Using mechanical comparison, uninitiated person might come to a conclusion that, nothing significant has changed with the new legislation. With a complex approach, it is possible to discover new facts, which result in different rights and obligations of debtors and creditors.

Legislation pushes private law in the Czech Republic towards standard European private legislation. Emphasis in relationships is put on the freedom of individuals, who will not be limited more than it is necessary in the plane of private law rules, which is important for contractual law in particular. Completion in the area of protection of the weaker party is equally important.

Thesis provides a general view of the problem and outlines the concept of securing and affirmation of debt in the new legislation.

5 Přehled pramenů

5.1 Literatura

- [1] BARTOŠEK, Milan, *Encyklopedie římského práva*. 2. přepracované vydání. Praha:Academia, 1994. 471 s.
- [2] BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc. ANAG, 2013,
- [3] BEZOUŠKA, Petr, *Zajištění a utvrzení dluhu vzniklého při výkonu závislé práce*. Právní rozhledy, 2009, roč. 17, č. 8, s. 272-276
- [4] BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-413-8
- [5] ČERNÁ, S., KULHÁNKOVÁ, K. *Smluvní pokuta v NOZ*. Rekodifikace a Praxe, 2013, č. 11, s. 4 a násl.
- [6] ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, 1119 s.
- [7] ELIÁŠ, K. *Zajišťovací převod práva v osnově občanského zákoníku*, Bulletin advokacie, 2011, č. 1-2, s. 72
- [8] FIALA, J. a kol. *Občanské právo hmotné: Multimediální učební text*. Masarykova univerzita 2010. 3. vyd. str. 60 ISBN: 978-80-210-5361-8
- [9] GIESE, Ernst a kol. *Zajištění závazků v České republice*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. 356 s.
- [10] HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část. Komentář*. 1. vydání. Praha. C.H.Beck, 2014, 1335s
- [11] HUMLÁK a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8
- [12] HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné, Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 312s
- [13] CHALUPA, R. *Zajišťovací směnka*. Praha. Linde, 2009. 189 s.
- [14] KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Dot. 2. dopl. a přeprac. vyd. (C.H. Beck dot. 1. vyd.). Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1.
- [15] KINDL, Milan. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 435-436

- [16] MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010. Student. (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4.
- [17] PRAŽÁK, Zbyněk. *Občanský zákoník II. s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.* Český Těšín: Poradce, 2012. ISBN 978-80-7365-338-5
- [18] RABAN, Přemysl et al. *Občanské právo hmotné. Závazkové právo*. Brno: Václav Klemm, 2014, ISBN 9987-80-87713-11-2.
- [19] ROUČEK FRANTIŠEK. *Československý obecný zákoník občanský a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Praha: Československý Kompas, 1926
- [20] ROUČEK FRANTIŠEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia. Díl V. 1937. s.970
- [21] RICHTER, Tomáš. *Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku - základní otázky a obecná úprava*. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 7-8, s. 193
- [22] SCHELLE, K.; TAUCHEN, J. *Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo. ISBN 978-80-87475-16-4
- [23] ŠVESTKA, SPÁČIL a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, sv. II. 2008. Velké komentáře. s.11
- [24] TÉGL, Petr. *Je ustanovení § 551 občanského zákoníku protiústavní?* *Právní fórum*, 2006. č.1
- [25] TINTĚRA, Tomáš. *Smluvní pokuta v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 29
- [26] TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-75-5.
- [27] TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v kontextu návrhu nového občanského zákoníku*. *Právní fórum*, 2011, č. 8, s. 357
- [28] TINTĚTA, T. *Otazníky nad promlčením zástavního práva*. *Právní fórum: český právnícký měsíčník*, 2012, roč. 9, č. 8, s. 336-339.
- [29] SCHELLE, K.; TAUCHEN, J. *Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2012, s. 15 – 16. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87475-16-4

5.2 Právní předpisy

- [30] Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník
- [31] Zákon č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník
- [32] Zákon č. 946/1811 Sb., Všeobecný občanský zákoník
- [33] Zákon č. 141/1950 Sb. Občanský zákoník
- [34] Zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník
- [35] Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád
- [36] Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník
- [37] Zákon č. 26/2000 Sb., Zákon o dražbách
- [38] Zákon č. 134/2016 Sb., Zákon o zadávání veřejných zakázek
- [39] Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce
- [40] BGB Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník)
- [41] CCQ Code civil du Québec
- [42] Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. 1993
- [43] Zákon č. 191/1950 Sb., Zákon směnečný a šekový
- [44] Zákon č. 591/1992 Sb., Zákon o cenných papírech
- [45] Zákon č. 90/2012 Sb., Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
- [46] Nařízení vlády č. 595/2009 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách)

5.3 Judikatura

- [47] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 1998, sp. zn. 2 Odon 90/1997. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- [48] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. 25 Cdo 182/2001. In: BALÁK, F., KORECKÁ, V., VOJTEK, P. Občanský zákoník: s judikaturou a souvisejícími předpisy. 2. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011. 1322 s. ISBN 9788074003417. S. 889. – „Ujednání o povinnosti zaplatit smluvní pokutu pro případ odstoupení od smlouvy je neplatné pro rozpor s účelem zákona.
- [49] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 33 Odo 111/2004. In: ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK,

M., a kol. *Občanský zákoník II. Komentář § 460 až § 880*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 1375-2471 s. ISBN 9788074001086. S. 1609. – „Ujednání o smluvní pokutě, jejíž zaplacení je vázáno na odstoupení prodávajícího od kupní smlouvy, je absolutně neplatné, i když důvodem odstoupení od smlouvy je prodlení kupujícího se zaplacením kupní ceny.

- [50] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. ledna 2003, sp. zn.: Pl. ÚS 15/02. Nalus.cz [online], dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>
- [51] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 11. 2000, sp. zn. 29 Cdo 2735/1999
- [52] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 12. 2002, sp. zn. 29 Odo 426/2002
- [53] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. 26 Odo 1100/2006
- [54] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 33 Odo 469/2006
- [55] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2008, sp. zn. 32 Cdo 4502/2007
- [56] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 7. 2010, sp. zn. 33 Cdo 498/2009
- [57] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3088/2008
- [58] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 3. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4281/2011
- [59] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 29 Odo 1297/2004
- [60] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2010, sp. zn. 33 Cdo 3050/2008
- [61] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 7. 2007, sp. zn. 33 Odo 808/2005
- [62] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 33 Odo 1507/2006
- [63] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 10. 2012, sp. zn., 21 Cdo 2564/2011

[64] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3042/2009

[65] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 7. 2001, sp. zn. 25 Cdo 186/2000

5.4 Internetové zdroje

[66] BIELESZ, Martin. *Vedlejší ujednání v kupních smlouvách aneb co znamenají jednotlivé výhrady smluvních stran, předkupní právo, koupě na zkoušku či cenová doložka?* [online]. Český Těšín: Hajduk a Partneři, 2014-08-01, [cit. 2017-02-03] Dostupné z: <http://www.hajduk.cz/vedlejsi-ujednani-v-kupnich-smlouvach-aneb-co-znamenaji-jednotlive-vyhrady-smluvnich-stran-predkupni-pravo-koupe-na-zkousku-ci-cenova-dolozka/>

[67] ČERVINKA, Michal. *Oživení institutu zajišťovacího převodu práva.* epravo.cz [online]. 2013-12-10 [cit.2017-03-12]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/oziveni-institutu-zajistovaciho-prevodu-prava-93132.html>.

[68] DEJMKOVÁ, Hana. *Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů – stále smlouva k tíži třetího? Časopis pro právní vědu a praxi.* [Online]. 2013, č. 4, s. 498-503. [cit. 2017-03-02].

Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5665>

[69] DOHNAL, Jakub a kol. *Nové pojetí výhrady vlastnictví v obchodních vztazích?* epravo.cz. [Online]. 2014-02-24 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nove-pojeti-vyhrady-vlastnictvi-v-obchodnich-vztazich-93573.html>

[70] DOLEČEK, Marek. *Zajištění a utvrzení dluhu* [online]. Businessinfo.cz, 2014-01-01[cit. 2017-12-11]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zajisteni-a-utvrzeni-dluhu-ppbi-51036.html#!&chapter=2>